

2017. GADA KORPORATĪVĀS SOCIĀLĀS ATBILDĪBAS ZIŅOJUMS

Apvienoto Nāciju programmas *Global Compact*
progresu ziņojums

Rīga, 2018

This is our **Communication on Progress** in implementing the principles of the **United Nations Global Compact** and supporting broader UN goals.

We welcome feedback on its contents.

ANO *Global Compact* 10 vērtības

CILVĒKTIESĪBAS

- Princips 1 Uzņēmumam ir jāatbalsta un jārespektē starptautiski pasludinātās cilvēktiesības; un
- Princips 2 ir jābūt drošam, ka tas nav iesaistījies cilvēktiesību ļaunprātīgā izmantošanā.

DARBASPĒKS

- Princips 3 Uzņēmumam ir jāgarantē biedrošanās brīvība un jāatzīst efektīvā kolektīvā pārrunu procedūra;
- Princips 4 jāgarantē visu formu piespiedu un obligātā darba izslēgšana;
- Princips 5 jāgarantē bērnu piespiedu darba likvidēšana; un
- Princips 6 jāizslēdz nodarbinātības un profesijas diskriminācija.

VIDE

- Princips 7 Uzņēmumam ir jāatbalsta piesardzības pasākumi attiecībā uz izaicinājumiem, kas skar vidi;
- Princips 8 jāuzņemas iniciatīvas veicināt lielāku atbildību pret vidi; un
- Princips 9 jāveicina videi draudzīgu tehnoloģiju attīstība un izplatība.

PRETKORUPCIJA

- Princips 10 Uzņēmumam ir jāveic pasākumi pret visām korupcijas formām, tai skaitā pret izspiešanu un kukuļdošanu.

Akciju sabiedrība “Gaso”

Reģistrācijas vieta	Rīga, Latvija
Reģistrēts	2017. gada 1. decembrī Komercreģistrā
Reģistrācijas numurs	40203108921
Adrese	Vagonu iela 20, Rīga, Latvija, LV-1009
Interneta mājaslapa	www.gaso.lv

Saīsinājumi

Akciju sabiedrība “GASO”	GASO
Akciju sabiedrība “Latvijas Gāze”	Latvijas Gāze
Apvienoto Nāciju Organizācija	ANO
Korporatīvā sociālā atbildība	KSA

Ziņojums

Ziņojums ir sagatavots par dabasgāzes sadales sistēmas operatora darbību 2017. gadā (2017. gada janvāris – novembris Latvijas Gāzes sastāvā; 2017. gada decembris GASO), ņemot vērā, ka GASO ir Latvijas Gāzes sadales sistēmas pārņēmējs.

Ziņojums par 2017. gadu ir GASO pirmais ziņojums.

Ziņojums ir sagatavots atbilstoši ANO programmas *Global Compact* vadlīnijām (www.unglobalcompact.org). Ziņojuma sagatavošanā tai skaitā ir izmantots *Global Compact* pašnovērtējuma rīks (www.globalcompactselfassessment.org).

Ziņojums ir sagatavots elektroniski un tas ir pieejams ANO *Global Compact* interneta mājaslapā ziņojumu datubāzē un GASO interneta mājaslapā sadaļā “Par uzņēmumu”.

Ziņojums ir izskatīts un apstiprināts GASO Valdē.

SATURS

GASO atbalsts ANO <i>Global Compact</i> deklarētajām vērtībām	5
Support by GASO for the values declared by the UN Global Compact	6
IEVADS	7
CILVĒKTIESĪBAS	11
DARBINIEKU VESELĪBA UN DROŠĪBA	11
DARBA LAIKS, ATALGOJUMS UN PROMBŪTNES	13
TAISNĪGA ATTIEKSME UN PRIVĀTUMS.....	16
TĪKLU ATTĪSTĪBAS IETEKME UZ APKĀRTĒJIEM IEDZĪVOTĀJIEM.....	17
DABASGĀZES BĪSTAMĪBA	18
VALSTU SPECIFISKIE RISKI.....	20
DARBINIEKI	22
ARODBIEDRĪBAS	22
PIESPIEDU UN BĒRNU DARBASPĒKS.....	23
DISKRIMINĀCIJAS NOVĒRŠANA	23
VIDE	25
AVĀRIJU NOVĒRŠANA UN TĪKLU DROŠĪBA.....	25
IETEKME UZ VIDI.....	27
TEHNOLOĢIJAS	30
PRETKORUPCIJA.....	33
UZŅĒMUMA KULTŪRA, PROCEDŪRAS UN PASĀKUMI.....	33

GASO atbalsts ANO *Global Compact* deklarētajām vērtībām

Cienījamie darbinieki, klienti, sadarbības partneri un citas puses, ar kurām mēs ikdienā saskaramies savā darbā!

GASO apzinās, ka Latvijā mēs esam sabiedriski un ekonomiski nozīmīgs uzņēmums, gan ņemot vērā GASO sniegto pakalpojumu klāstu, gan dabasgāzes sadales sistēmas potenciālo ietekmi uz vidi un drošību, gan uzņēmumā nodarbināto cilvēku skaitu. Tādēļ GASO tiecas būt sociāli atbildīgs uzņēmums.

GASO vārdā apliecinu, ka uzņēmums pilnībā atbalsta ANO *Global Compact* ietvertās vērtības cilvēktiesību, darba tiesību, vides un pretkorupcijas jautājumos.

GASO kā organizācija atbalsta ANO *Vispārējā cilvēktiesību konvencijā*, *Eiropas Cilvēktiesību konvencijā*, Starptautiskās darbaspēka organizācijas *Deklarācijā par fundamentālajiem darba principiem un tiesībām* un Eiropas Savienības vides politikās ietvertos principus. GASO iestājas pret korupciju visās tās izpausmes formās.

GASO progresa ziņojums ir integrēts ar GASO *Korporatīvās sociālās atbildības ziņojumu*. GASO apņemas publicēt integrēto ziņojumu katru gadu vienlaikus ar GASO gada pārskatu. Ņemot vērā to, ka GASO darbības tirgus ir Latvija, ziņojums tiek gatavots latviešu valodā.

GASO savā ziņojumā skaidro galvenos riskus, veiktos pasākumus un veic pasākumu ietekmes novērtējumu. Ziņojuma sagatavošanā tiek iesaistīti dažādi uzņēmuma speciālisti un arodbiedrības pārstāvji. Publicējot ziņojumu, GASO apliecina saviem darbiniekiem, īpašniekiem, klientiem, sadarbības partneriem, regulējošām iestādēm un sabiedrībai kopumā, ka tas ievēro pats un veicina saistīto pušu izpratni par ziņojumā ietvertajiem jautājumiem.

Ziņojums ir cieši saistīts ar citiem GASO dokumentiem, kuros ir integrētas ANO *Global Compact* ietvertās vērtības, piemēram, *Darbinieku ētikas kodeksu* un *Uzņēmējdarbības ētikas kodeksu*. Tādējādi GASO iedzīvina vērtības ikdienas darbā.

GASO publisko ziņojumu uzņēmuma mājaslapā www.gaso.lv un ANO *Global Compact* datubāzē, nodrošinot informācijas nokļūšanu pie saistītājām pusēm.

Mēs apņemamies arī turpmāk uzlabot GASO darbību ziņojumā apskatīto jautājumu ietvarā, kā arī turpināt integrēt ANO *Global Compact* vērtības uzņēmuma lēmumos un rīcībā.

AS "Gaso"
Valdes priekšsēdētāja

Ilze Pētersone-Godmane

Support by GASO for the values declared by the UN Global Compact

Dear employees, customers, partners and other parties who we interact with in daily work!

GASO is aware of its role as a socially and economically important company in Latvia in view of the range of services provided by GASO, the potential environmental and safety impact of the natural gas distribution system, and the number of people employed. Hence, GASO strives to be a socially responsible company.

On behalf of the GASO I hereby confirm that the company is fully supportive of the values encompassed by the UN Global Compact in respect of human rights, labour, environment, and anti-corruption.

GASO as organisation supports the principles contained by the UN *Universal Declaration of Human Rights*, the *European Convention on Human Rights*, the International Labour Organisation's *Declaration on Fundamental Principles and Rights at Work*, and the environmental policies of the European Union. GASO stands against corruption in all its forms.

The Communication on Progress report of GASO is integrated with the *Corporate social responsibility report* of GASO. GASO commits to publish the integrated report every year together with the annual report of GASO. As the market of GASO is Latvia, the report is drawn up in Latvian.

In its report GASO explains the main risks and the measures taken and makes an assessment of the impact of the measures. Various specialists of the company and representatives of the trade union are involved in drafting the report. By publishing the report GASO confirms to its employees, owners, regulatory authorities, and society as a whole that it complies itself and promotes the awareness of related parties on the matters discussed in the report.

The report is closely linked to other documents of GASO where the values of the UN Global Compact are integrated, such as the *Employees' Code of Conduct* and the *Business Code of Conduct*. Thus, GASO puts the values in daily practice.

GASO publishes the report on the company's website www.gaso.lv and the UN Global Compact database to make the information available to the related parties.

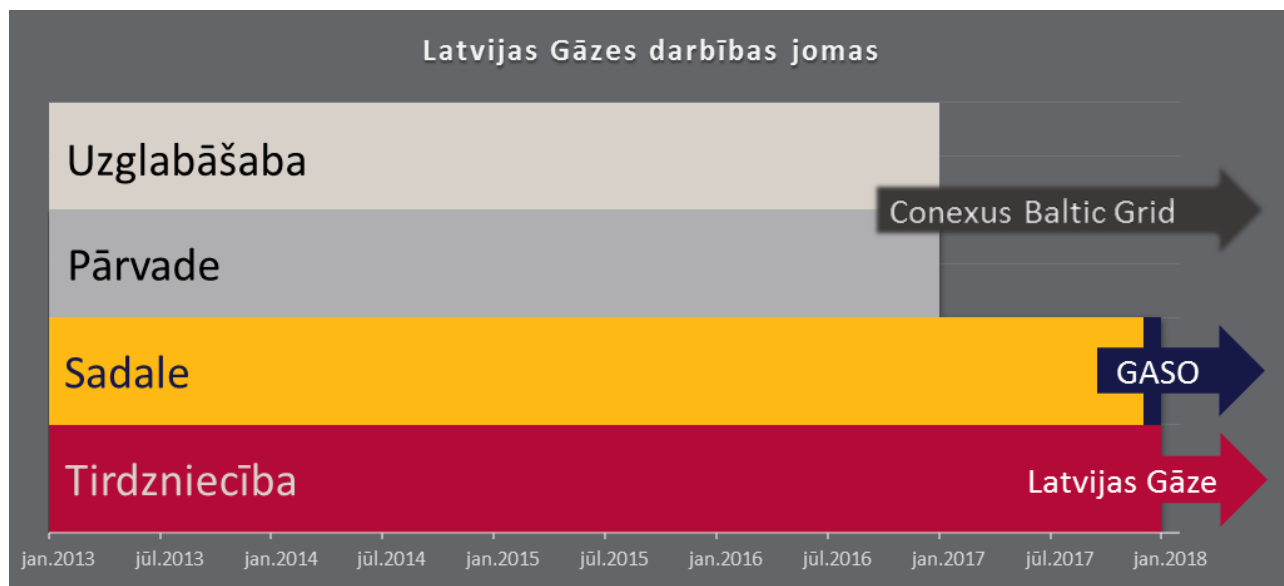
We commit to continue improving the operation of GASO within the framework of the issues covered by the report and further integrate the values of the UN Global Compact in the company's decisions and action.

JSC Gaso
Chairwoman of the Board

Ilze Pētersone-Godmane

GASO izveide

Lai arī GASO savu faktisko darbību uzsāka vien 2017. gada 1. decembrī, GASO nepārprotami ir iepriekš Latvijas Gāzes pārvaldītās dabasgāzes sadales sistēmas pārņēmējs. GASO ir radies reorganizācijas ceļā, no Latvijas Gāzes pārņemot visu sadales sistēmas infrastruktūru, dokumentāciju, saistības un personālu. Tādēļ šajā Korporatīvās sociālās atbildības ziņojumā (turpmāk – KSA ziņojums) GASO apskata ne vien 2017. gada decembra periodu, bet arī vēsturiskos Latvijas Gāzes sadales sistēmas parametrus un Latvijas Gāzes kā sadales sistēmas operatora darbību.

Latvijas Gāze kopš tās izveides darbojās kā vienīgais un apvienotais dabasgāzes uzglabāšanas, pārvades, sadales un tirdzniecības operators. Izpildot Eiropas Savienības dabasgāzes tirgus pārveides prasības, kopš 2017. gada 1. janvāra pārvade un uzglabāšana ir nodalīta uzņēmumā AS "Conexus Baltic Grid", kas šobrīd ir ar Latvijas Gāzi un GASO nesaistīts uzņēmums. Savukārt kopš 2017. gada 1. decembra dabasgāzes sadale ir pilnībā nodota GASO, kuras vienīgais īpašnieks ir Latvijas Gāze, kas turpina darboties dabasgāzes tirdzniecības jomā.

Latvijas kopējais cilvēktiesību un attīstības stāvoklis

Latvija ir ratificējusi Vispārējo cilvēktiesību deklarāciju, Starptautisko paktu par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām, Starptautisko paktu par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām un citus ANO pamatlīgumus. Latvija arī ir ratificējusi visas Starptautiskās Darba organizācijas pamatkonvencijas un prioritārās pārvaldības konvencijas, kā arī virkni tehnisko dokumentu. Tādējādi jau Latvijas normatīvajā regulējumā ir plaši ietvertas starptautiskās prasības, un uzņēmumiem, ievērojot likumu noteikumus, ir iespēja vismaz iekšējā tirgū pilnībā atbilst ANO definētajiem KSA standartiem.

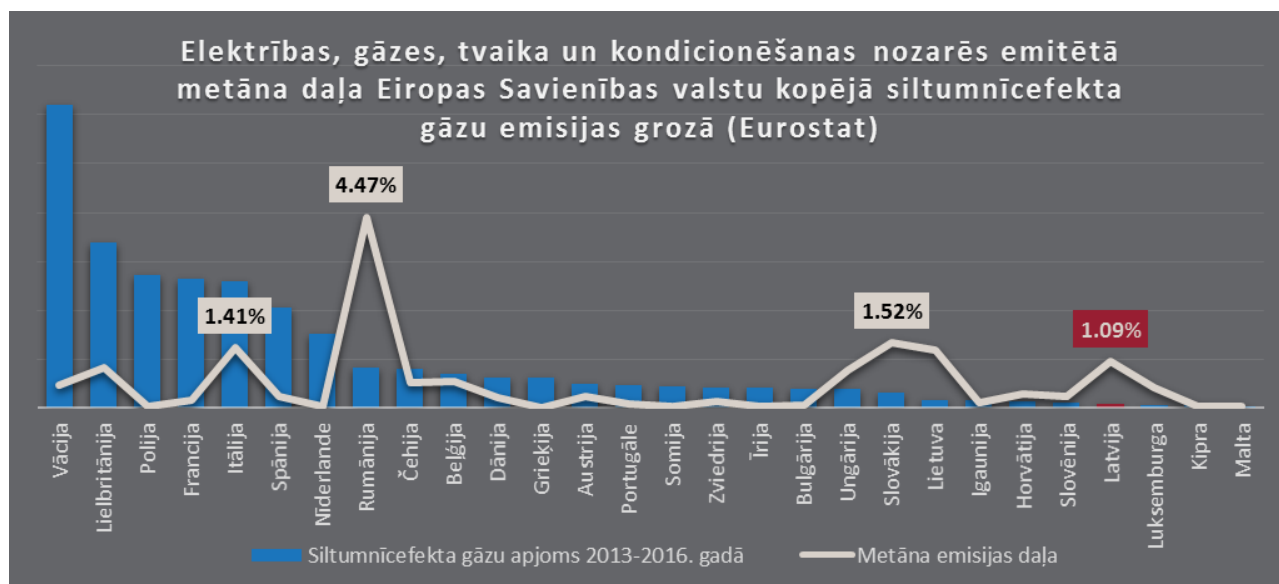
Latvija kopš 2004. gada ir Eiropas Savienības dalībvalsts, tādēļ uz to attiecas arī Eiropas Savienības regulējums. Kopš 2016. gada Latvija ir arī Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) dalībniece.

Atbilstoši ANO Attīstības programmas veiktajam *Cilvēku attīstības ziņojumam 2016¹* Latvija ieņem 44. vietu pasaulē starp attīstītākajām valstīm, esot ļoti augsti attīstītu valstu grupā.

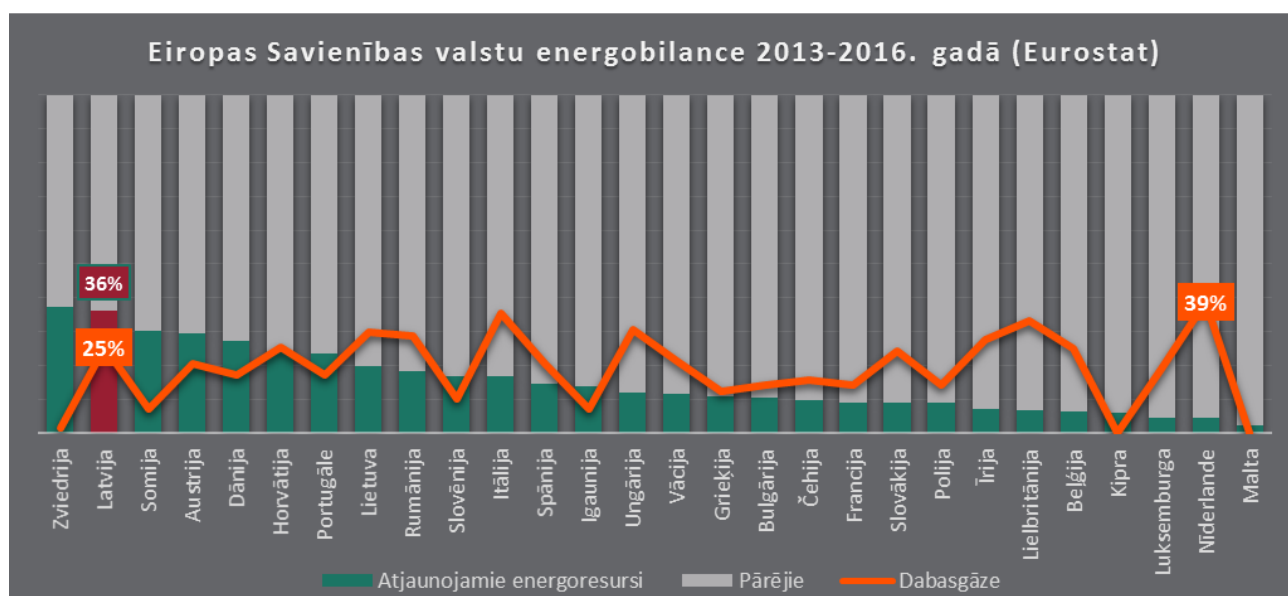
¹ <http://hdr.undp.org>

Latvijas vides parametri

Metāns jeb dabasgāze ir siltumnīcefektu izraisoša gāze. Lai arī Latvijā kopumā tiek radīts ļoti zems siltumnīcefektu izraisošo gāzu izmešu daudzums, metāna emisijas proporcija no gāzes, elektrības, tvaika un kondicionēšanas nozaru aktivitātēm ir salīdzinoši augsta. Tomēr tieši sadales sistēmas metāna emisiju apjoms Latvijā ir vien 0.12% no kopējā siltumnīcefekta gāzu emisiju apjoma, kas ir mazāk par Eiropas Savienības vidējiem rādītājam, kas arī veido maznozīmīgu emisiju apjomu – 0,21% no kopējo siltumnīcefekta gāzu emisijas apjoma².

Latvijas augstā dabasgāzes emisijas proporcija ir skaidrojama ar salīdzinoši lielu dabasgāzes īpatsvaru Latvijas energoresursu patēriņa bilancē (Latvijā 25%; Eiropas Savienībā 22%), proporcionāli lielu atjaunojamo energoresursu izmantošanu un mazietilpīgo rūpniecību³, kas samazina oglekļa dioksīda proporciju. Kā redzams grafikā, Latvija ar 36% atjaunojamo energoresursu kopējā patēriņa bilancē ir viena no viszaļākajām Eiropas Savienības dalībvalstīm. Ņemot vērā dabasgāzes, kas ir videi draudzīgākais kurināmais, patēriņa bilanci, Latvija energoresursu patēriņa ziņā ir starp Eiropas līderiem videi draudzīgu energoresursu izmantošanā.

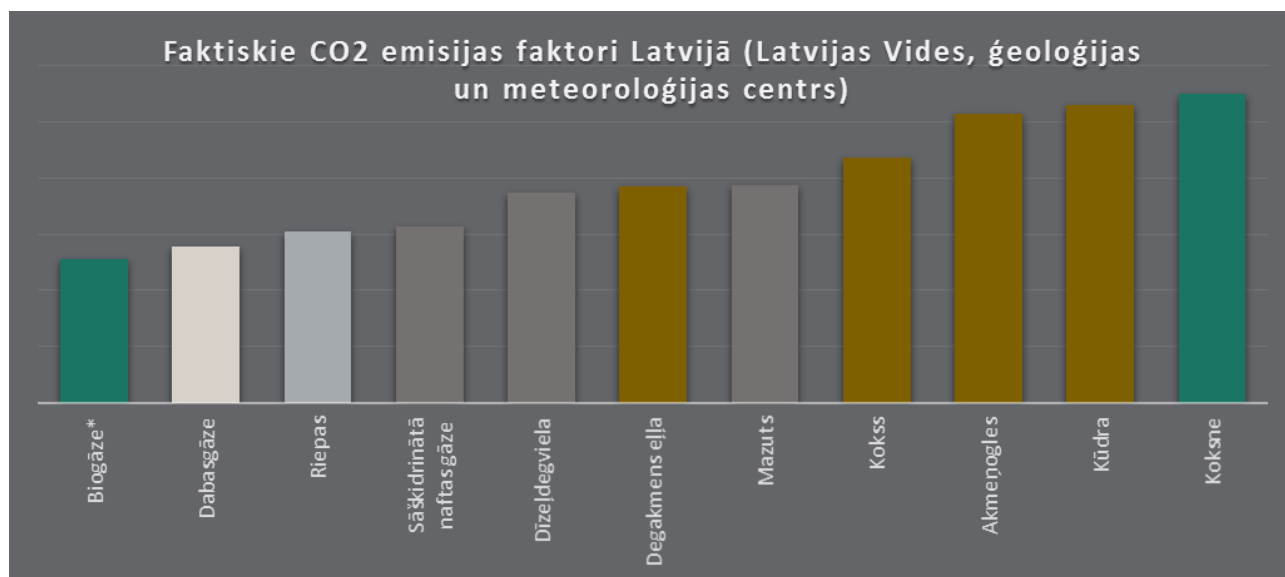

² Eiropas dabasgāzes industrijas tehniskā asociācija MARCOGAZ; Position Paper *CH4 emissions in the European Natural Gas midstream sectors*, 2017; http://www.marcogaz.org/index.php/component/docman/doc_download/5359 (apskatīts 02.03.2018.)

³ Eurostat dati par siltumnīcefekta gāzu emisijām pa nozarēm

Dabaszgāze

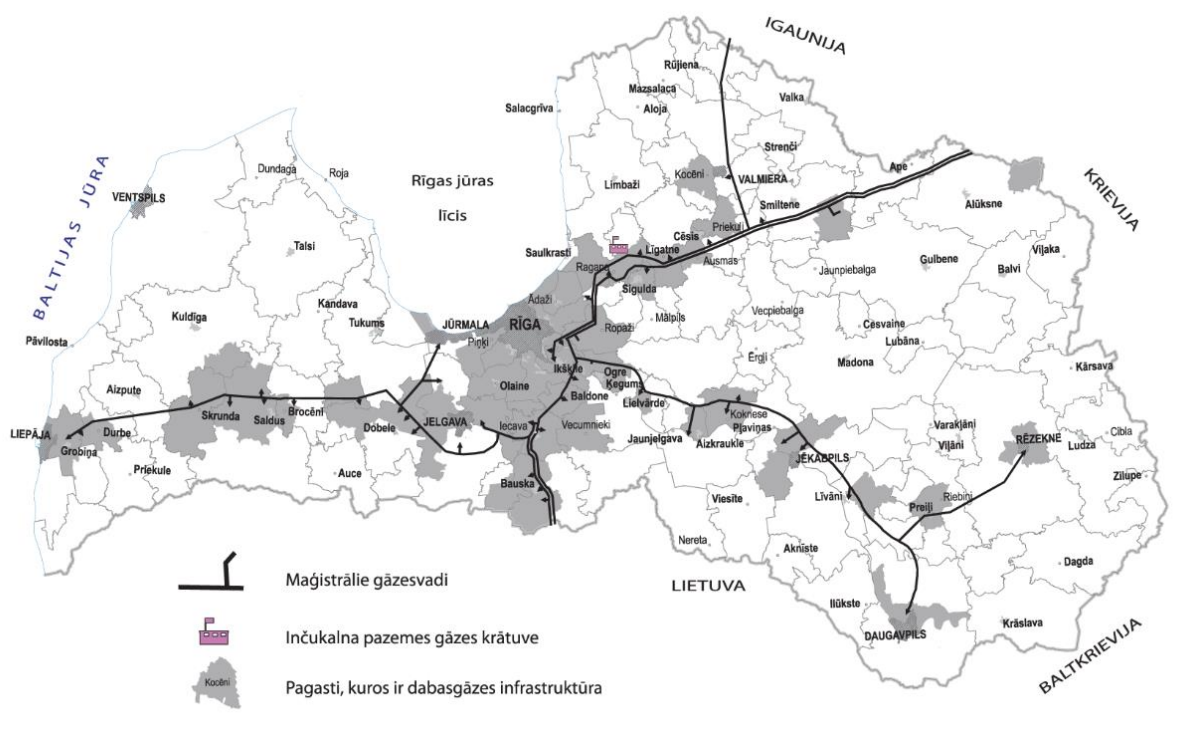
No vienas puses, dabaszgāze ir videi draudzīgākais kurināmais, kas rada zemākos siltumnīcefektu raisošus un citu kaitīgu vielu izmešus. No otras puses dabaszgāze ir neatjaunojams resurss, kas uzliek atbildību par tā efektīvu izmantošanu. Ņemot vērā dabaszgāzes īpašības, gan tās piegāde, gan dedzināšana notiek videi īpaši draudzīgā veidā, tādēļ GASO redz sevi kā vides kvalitāti veicinošu un ilgtspējai atbilstošu uzņēmumu, it sevišķi raugoties no šķidro un cieto fosilo kurināmo aizstāšanas skatpunkta.

*Faktiskais apjoms ir augstāks, jo biogāzes izmešu uzskaitē ietver tikai metānu, kas biogāzes sastāvā veido aptuveni 50%-55%.

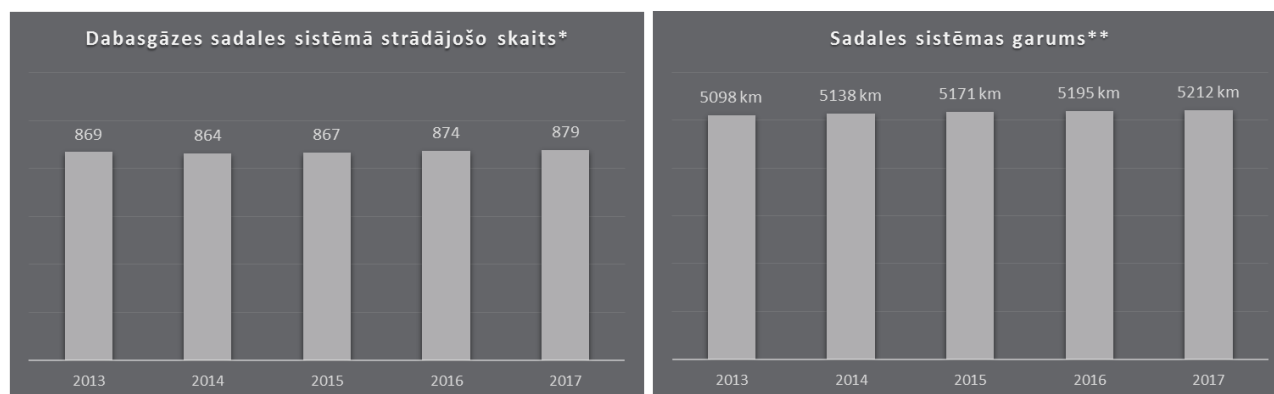
Sadales sistēma

GASO ir vienīgais sadales sistēmas operators Latvijā. Kartē ir redzamas pilsētas un pagasti, kuros ir dabaszgāzes infrastruktūra. Dabaszgāzes infrastruktūra ir pieejama pilsētās un pagastos, kuros dzīvo vairāk nekā puse no visiem Latvijas iedzīvotājiem⁴.

⁴ Centrālā statistikas pārvalde.

Sadales sistēmā strādā lielākā daļa no kopējās gāzapgāses sistēmas darbiniekiem, un sadales sistēmas gāzesvadu garums aptuveni četrkārt pārsniedz pārvades sistēmas kopējo garumu. 2017. gada beigās GASO bija 407⁵ tūkstoši dabasgāzes sadales sistēmas lietotāju.

*Darbinieku skaits ir aptuvenis aprēķins, jo 2013.-2017. gadā sadales sistēmas operators bija apvienotā operatora sastāvā ar vienotu administrāciju.

** Dati precizēti, salīdzinot ar Latvijas Gāzes 2016. gada pārskatu.

Piezīmes par ziņojumā sniegtajiem datiem

GASO kā Latvijas Gāzes sadales sistēmas pārņēmējs šajā ziņojumā ir centies sniegt datus, maksimāli iespējami nodalot vēsturiskos sadales sistēmas darbības parametrus no citiem Latvijas Gāzes sniegtajiem pakalpojumiem, tomēr šī iemesla dēļ daļa datu ir uzskatāmi par aptuveniem, it sevišķi dati, kuru aprēķinos ir izmantots darbinieku skaits.

Ziņojumā grafiskā informācija tiek sniegta par piecu gadu periodu, ja vien ziņojuma sagatavošanas brīdī ir pieejami statistikas dati par apskatāmo periodu.

Grafikos lietotie saīsinājumi:

- SSO – sadales sistēmas operators;
- PSO – pārvades sistēmas operators.

Piezīmes par ziņojumā ietverto datu konsolidēšanu mātesuzņēmuma vajadzībām

GASO mātesuzņēmuma Latvijas Gāzes akcijas ir kotētas biržā, tādēļ tai ir jāgatavo konsolidēts finanšu pārskats, kas ietver konsolidētu nefinanšu paziņojumu par koncerna veiktajiem pasākumiem korporatīvās sociālās atbildības jomās⁶. Ņemot vērā to, ka GASO ir specifiska darbības joma, kurai ir ietekme uz vidi, GASO sniedz sabiedriskos pakalpojumus un tam ir ievērojami lielāks darbinieku skaits nekā Latvijas Gāzei, GASO gatavo un iesniedz ANO savu patstāvīgu KSA ziņojumu, bet Latvijas Gāze var iesniegt savu saīsinātu vai papildinātu pārskatu.

KSA jomu regulējums

CILVĒKTIESĪBAS	DARBASPĒKS
Darba likums / Darba strīdu likums / Darba aizsardzības likums / Civillikums	Darba likums / Darba strīdu likums / Civillikums
VIDE	PRETKORUPCIJA
Enerģētikas likums / Dabas resursu nodokļa likums	Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likums / Komerclikums

⁵ Mainīta lietotāju aprēķināšanas metodika, salīdzinot ar Latvijas Gāzes pārskatos sniegtajiem datiem

⁶ Finanšu instrumentu tirgus likuma 56.⁴ pants Konsolidētais nefinanšu paziņojums

CILVĒKTIESĪBAS

Princips 1 Uzņēmumam ir jāatbalsta un jārespektē starptautiski pasludinātās cilvēktiesības; un

Princips 2 ir jābūt drošam, ka tas nav iesaistījies cilvēktiesību ļaunprātīgā izmantošanā.

GASO pilnībā ievēro Latvijas un Eiropas Savienības regulējumu, kas atbilst augstiem cilvēktiesību standartiem. Papildus tam GASO veic vairākus citus pasākumus, piemēram, izvērtē šajā ziņojumā minētos jautājumus un attiecīgi uzņēmuma darbībā ievieš uzlabojumus. GASO nekādā veidā neiesaistās ļaunprātīgā cilvēktiesību izmantošanā un ir apņēmusies paust aktīvu pozīciju arī klientiem, sadarbības partneriem un darbiniekiem ar KSA ziņojumu, Darbinieku ētikas kodeksu un Uzņēmējdarbības ētikas kodeksu.

Ņemot vērā GASO sniegto pakalpojumu un piegādātā produkta specifiku, īpaša uzmanība ir pievēršama darbinieku drošības un dabasgāzes bīstamības jautājumiem.

DARBINIEKU VESELĪBA UN DROŠĪBA

Kopējais novērtējums

Darbinieku veselība un drošība, ņemot vērā GASO darba specifiku, ir viena no GASO prioritārajām KSA jomām.

Latvijas darba aizsardzības prasību normatīvais regulējums pamatā paredz tiešu tā piemērošanu organizācijās, un GASO pilnībā izpilda šīs prasības. GASO nodrošina darbiniekiem drošu un veselībai nekaitīgu darba vidi, atbilstošu darba ekipējumu un apmācības, iesaista darbiniekus veselības un drošības pasākumu izpildē.

Riski

Vairāk nekā puse GASO darbinieku ir nodarbināti ar tiešu dabasgāzes sadales sistēmas ekspluatācijas darbu izpildi, kas paši par sevi ir paaugstināta riska darbi, jo tie ir saistīti ar gāzes sprādzienbīstamību un ugunsbīstamību, kā arī citu kaitīgu darba vides faktoru ietekmi uz darbinieku veselību. Līdz ar to iespējamie nelaimes gadījumi ir īpaši nozīmīgs risks gan darbinieku veselībai, gan uzņēmuma darbībai. Droša darba vide veicina efektīvu darbu.

Mērķi

Nodrošināt drošu darba vidi, kas ļauj izvairīties no darba vides riska, vai mazināt nenovēršama darba vides riska ietekmi uz darbiniekiem.

Iekšējais normatīvais regulējums

- Darba koplīguma sadaļa par obligātām veselības pārbaudēm, darbiniekiem nepieciešamā darba apģērba un citiem individuālās aizsardzības līdzekļiem un vakcinācijām.
- Kārtība par darba aizsardzības instrukciju izstrādi.
- Darba aizsardzības instrukcijas darbu izpildei un amata pienākumu veikšanai.
- Kārtība par ugunsdrošības instrukciju izstrādi.
- Ugunsdrošības instrukcijas.
- Civiltās aizsardzības pasākumu plāni.

Pasākumi

- GASO ir izveidojis darba aizsardzības sistēmu un noteicis atbildīgos par konkrētu pienākumu veikšanu darba aizsardzībā, ugunsdrošībā un civilā aizsardzībā.
- Darbinieki ir ievēlējuši uzticības personu, kas piedalās pasākumos, kas ir saistīti ar darba aizsardzību.

- Reizi gadā tiek veikta darba un sprādzienbīstamās vides risku novērtējumi. Ņemot vērā šos novērtējumus, tiek vai nu novērsti atklātie trūkumi, vai samazināta to ietekme. Balsoties uz novērtējumu tiek izstrādāti preventīvie pasākumu plāni atklāto risku novēršanai vai mazināšanai.
- Pastāvīgi tiek veikta darbā notikušo nelaimes gadījumu uzskaitē un analīze.
- Atbilstoši noteiktajam periodiskumam, atkarībā no darba specifikas, tiek veikta darbinieku instruktāža darba aizsardzībā un ugunsdrošībā. Darbinieki tiek iepazīstināti ar GASO civilās aizsardzības pasākumu plāniem. Ne retāk kā reizi gadā tiek veiktas mācības par rīcību ugunsgrēka izcelšanās gadījumā.
- Atbilstoši noteiktajam periodiskumam, atkarībā no darba specifikas, GASO darbinieki iziet obligātās veselības pārbaudes.
- Darbinieki ikdienas darbā tiek nodrošināti ar nepieciešamajiem kolektīvajiem un individuālajiem aizsardzības līdzekļiem.
- Tiek regulāri veiktas darba aprīkojuma un iekārtu pārbaudes un apkopes atbilstoši ražotāju noteiktajām prasībām.
- Darbiniekiem ir nodrošināta veselības apdrošināšana.
- Ne visos objektos ir iespēja iekļūt cilvēkiem ar īpašām vajadzībām, kā arī ne visos objektos ir telpas ar nepieciešamo aprīkojumu. Tomēr visos objektos, kuros ir veikta rekonstrukcija kopš 2016. gada, šīs prasības ir ieviestas. Veicot turpmāku objektu rekonstrukciju, GASO ievēros noteiktās prasības, kas nepieciešamas cilvēkiem ar īpašām vajadzībām.

Galvenie indikatori

<p>Apskatītajā periodā nav bijuši letāli nelaimes gadījumi, kas saistīti ar darba vides faktoru iedarbību.</p>	<p>Dabasgāzes sadales sistēmas operatora darbā notikušie nelaimes gadījumi</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Gads</th> <th>Strādājošo skaits</th> <th>Nelaiemes gadījumi</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2013</td> <td>869</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>2014</td> <td>864</td> <td>2</td> </tr> <tr> <td>2015</td> <td>867</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>2016</td> <td>874</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>2017</td> <td>879</td> <td>1</td> </tr> </tbody> </table>	Gads	Strādājošo skaits	Nelaiemes gadījumi	2013	869	1	2014	864	2	2015	867	1	2016	874	1	2017	879	1						
Gads	Strādājošo skaits	Nelaiemes gadījumi																							
2013	869	1																							
2014	864	2																							
2015	867	1																							
2016	874	1																							
2017	879	1																							
<p>Salīdzinot ar Eiropas Savienības kopējiem rādītājiem nozarē, dabasgāzes sadales sistēmā notikušo nelaimes gadījumu skaits ir vērtējams kā zems.</p>	<p>Nelaiemes gadījumi uz 1000 darbiniekiem</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Kategorija</th> <th>2013</th> <th>2014</th> <th>2015</th> <th>2016</th> <th>2017</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Vidēji nozarē Eiropas Savienībā*</td> <td colspan="5">7.3</td> </tr> <tr> <td>Vidēji nozarē Latvijā**</td> <td colspan="5">2.5</td> </tr> <tr> <td>GASO</td> <td>1.2</td> <td>2.3</td> <td>1.2</td> <td>1.1</td> <td>1.1</td> </tr> </tbody> </table> <p>* Vidēji Eiropas Savienībā (2012, 2013, 2015) elektroenerģijas, gāzes, tvaika un kondicionēšanas apgādē (Eurostat). ** Vidēji Latvijā (2012-2015) elektroenerģijas, gāzes, tvaika un kondicionēšanas apgādē (Eurostat).</p>	Kategorija	2013	2014	2015	2016	2017	Vidēji nozarē Eiropas Savienībā*	7.3					Vidēji nozarē Latvijā**	2.5					GASO	1.2	2.3	1.2	1.1	1.1
Kategorija	2013	2014	2015	2016	2017																				
Vidēji nozarē Eiropas Savienībā*	7.3																								
Vidēji nozarē Latvijā**	2.5																								
GASO	1.2	2.3	1.2	1.1	1.1																				

<p>Lai arī iztrūkst salīdzinoši dati ar nozari, kopumā GASO vērtē, ka darbnespējas dēļ kavēto darba dienu skaits ir zems.</p>	<p>Darbnespējas dēļ kavēto darba dienu skaits uz 100 darbiniekiem (sadales sistēmas operatorā)</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Gads</th> <th>Kavēto darba dienu skaits uz 100 darbiniekiem</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2013</td> <td>6.2</td> </tr> <tr> <td>2014</td> <td>1.2</td> </tr> <tr> <td>2015</td> <td>0.6</td> </tr> <tr> <td>2016</td> <td>7.7</td> </tr> <tr> <td>2017</td> <td>1.1</td> </tr> </tbody> </table>	Gads	Kavēto darba dienu skaits uz 100 darbiniekiem	2013	6.2	2014	1.2	2015	0.6	2016	7.7	2017	1.1
Gads	Kavēto darba dienu skaits uz 100 darbiniekiem												
2013	6.2												
2014	1.2												
2015	0.6												
2016	7.7												
2017	1.1												
	<p>Saņemtās darbinieku sūdzības*</p> <p>GASO 2017. gadā nav saņēmis sūdzības darba drošības jomā</p> <p>*Sūdzības, kuras tiek reģistrētas, ja konflikts vai situācija nav atrisināta saprātīgā laika posmā vai apmierinot puses.</p>												

DARBA LAIKS, ATALGOJUMS UN PROMBŪTNES

Kopējais novērtējums

GASO darbojas saskaņā ar Latvijas regulējumu, kas atbilst ANO un Starptautiskās Darba organizācijas prasībām. GASO ievēro ne vien minimālās valsts likumdošanā noteiktās prasības, bet arī veic papildus pasākumus. GASO veic visus Darba likumā noteiktos sociālās aizsardzības pasākumus.

GASO darbiniekiem pārsvarā ir noteikts fiksēts darba laiks 40 stundas nedēļā. Atbilstoši darba specifikai un nepieciešamībai atsevišķos gadījumos ir noteikts maiņu darbs. Virsstundas ir neregulāras un ierobežotas, darbiniekiem ir nodrošināts atbilstošs pārtraukumu un atpūtas laiks. GASO darbinieku zemākā algas likme ir noteikta par 20% augstāka nekā valstī noteiktā minimālā alga. Darbiniekiem ir nodrošināts apmaksāts ikgadējs atvaļinājums, GASO nodrošina papildus valsts likumdošanā noteiktajām apmaksātām brīvdienas par bērniem, par darba stāžu uzņēmumā, nenormētu darba laiku u.c. Darbiniekiem saskaņā ar Latvijas likumdošanu tiek nodrošināta darba nespējas prombūtne, tai skaitā ar grūtniecību un dzemdībām saistītā, kā arī bērnu kopšanas atvaļinājums mātei vai tēvam saskaņā ar likumā noteiktajiem termiņiem, kas sasniedz vismaz 12 mēnešu periodu. Visiem darbiniekiem tiek sagatavoti darba līgumi un nodrošināta oficiāla darba tiesisko attiecību reģistrēšana, sniedzot visu nepieciešamo informāciju iesaistītajām valsts institūcijām.

Riski

Neatbilstošs atalgojuma līmenis un nepilnības kopējā darba organizācijā rada riskus pazaudēt kvalificētus speciālistus, kā arī grūtības piesaistīt jaunus. Savukārt kvalificētu speciālistu trūkums var radīt draudus nozares standartos noteikto saistību izpildei attiecībā uz dabasgāzes sadales sistēmas drošumu un darbības nepārtrauktību. Pilnībā nokomplektēts darbinieku skaits nodrošina sabalansētu darba un atpūtas režīmu, kā rezultātā tiek uzlabota kopējā darbu kvalitāte. Regulāri pārstrādātas darba stundas rada gan darba kvalitātes riskus, gan papildus finansiālās izmaksas, jo GASO veic virsstundu apmaksu saskaņā ar likumā noteikto koeficientu, kas paredz dubultu virsstundu apmaksu.

Mērķi

Uzturēt konkurētspējīgu darbinieku motivācijas sistēmu, kuras ietvaros, ņemot vērā individuālo un kolektīvo ieguldījumu un sasniegumus, kā arī, salīdzinot ar citiem nozares uzņēmumiem un to amatu saimēm, nodrošināt taisnīgu un atbilstošu atalgojumu, darba un atpūtas līdzsvaru, un mērķtiecīgas sociālās garantijas.

Iekšējais normatīvais regulējums

- Darba koplīgums.
- Darba kārtības noteikumi (šobrīd Darba koplīguma pielikums).
- Darbinieku vienreizējās piemaksas par gada darba rezultātiem nolikums.
- Amatu novērtēšanas un darbinieku kvalifikācijas noteikšanas metodika.
- Rīkojums „Par saņemto pretenziju, sūdzību un priekšlikumu izskatīšanu”.
- Nolikums par iemaksām privātajā pensiju fondā.
- Rīkojums par mājas dežūru apmaksas kārtību.
- Darbinieku neizmantoto atvaļinājumu uzkrājumu aprēķināšanas metodika.
- Komandējumu un darba braucienu noformēšanas kārtība.

Pasākumi

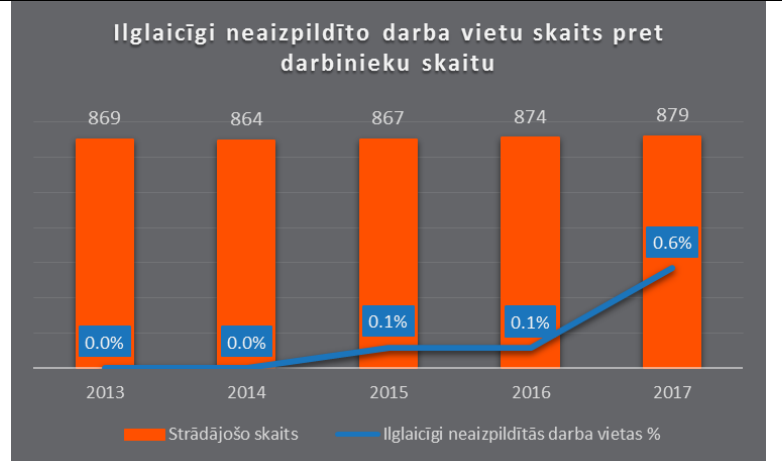
- Personāla vadības funkcija ir uzticēta atsevišķai profesionālai struktūrvienībai, nodrošinot vienotu funkcijas vadību un komunikēšanu uzņēmumā, darba tiesisko attiecību jautājumu izskatīšanu un konsultācijas.
- Ir izveidota darba strīdu komisijas institūcija, kurā piedalās darba devēja un arodbiedrību pārstāvji.
- Ir izveidota uzņēmuma darbinieku labā uzkrāto pensiju pārvaldības komisijas institūcija, kurā tiek deleģēti divi darba devēja un divi darbinieku pārstāvji.
- Ir ievēlētas atbilstoša skaita uzticības personas, pie kurām var vērsties ar darbu saistītos jautājumos.
- Tiek nodrošināta attiecīgo jomu jautājumu izskatīšana un apspriešana koplīguma sapulcēs.
- Tik nodrošināta darbinieku veselības un nelaimes gadījumu apdrošināšana.
- GASO regulāri gan pērk, gan iesaistās darba tirgus pētījumos, kas dod vispusīgu informāciju par aktualitātēm tirgū un atalgojuma tendencēm, kas tiek piemērota GASO darbībai.
- Dalība Latvijas Personāla vadīšanas asociācijā, tādējādi veicinot darba tiesību jomas attīstību un dažādu pasākumu ieviešanu GASO.
- Reizi ceturksnī tiek veikta padziļināta GASO darbinieku finanšu un darbības efektivitātes analīze, lai novērstu potenciālos riskus un izvērtētu esošo situāciju.

Nākotnes pasākumi

- 2018. gadā tiks pārstrādāti un no Darba koplīguma izdalīti Darba kārtības noteikumi, kas nākotnē ļaus veikt operatīvākus uzlabojumus darba kārtības jautājumos.
- Darba strīdu un pensiju pārvaldības komisiju darbības pārskatīšana, lai uzlabotu to efektivitāti.
- Jauna Darba koplīguma apstiprināšana saistība ar notikušo uzņēmuma reorganizāciju.

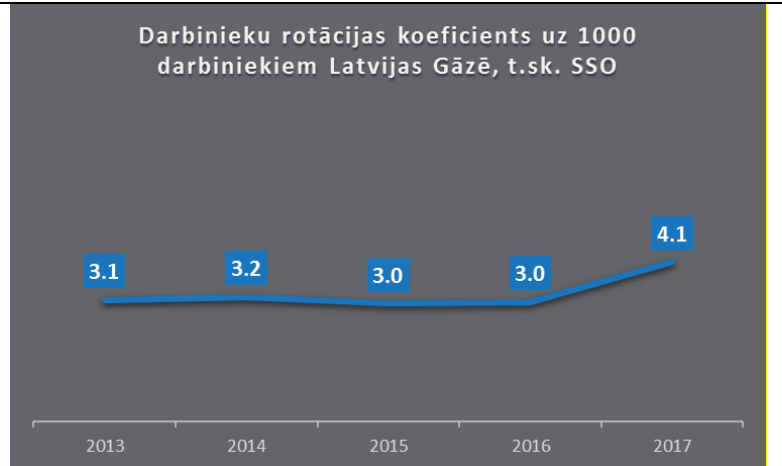
Galvenie indikatori

Kopumā ilglaicīgi neizpildīto darba vietu skaits ir zems, kas tostarp liecina par pozitīvu sadales sistēmas operatora reputāciju. 2017. gadā pieauga ilgstoši neizpildīto darba vietu skaits, tomēr tas ir saistīts arī ar reorganizācijas procesiem, veicot sadales sistēmas nodalīšanu.

*Ilglaicīgi neizpildīto darba vietu skaits aprēķināts, individuāli izvērtējot visus atlases procesus un novērtējot atvērtās pozīcijas ilgumu, konkursu vairākkārtēju izsludināšanu u.tml.

Darbinieku rotācijas koeficients kopumā ir stabils un zems. Kāpums 2017. gadā saistīts ar uzņēmuma reorganizācijas procesu, kura ietvaros notika funkciju un darba vietu pārstrukturēšana.

Latvijas Gāzē, t.sk. sadales sistēmā vidējā darba samaksa vairākkārtīgi pārsniedz minimālo darba algu un ir augstāka gan par oficiālo vidējo mēnešalgu, gan nedaudz pārsniedz līdzīgajās nozarēs maksāto darba algu.

*Atbilstoši peļņas zaudējumu aprēķinam

** Centrālā statistikas pārvalde

*** Labklājības Ministrija (<http://www.lm.gov.lv/text/648>)

<p>Salīdzinot ar Starptautiskās Darba organizācijas vadlīnijām, sadales sistēmas operatoram ir ļoti zems nostrādāto virsstundu skaits. Virsstundu ierobežošana ir stingra uzņēmuma politika.</p>	<p style="text-align: center;">Vidējais virsstundu skaits gadā uz vienu darbinieku</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Gads</th> <th>GASO (vidējais skaits)</th> <th>Pieļaujamais skaits (ILO)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2013</td> <td>3.1</td> <td>432</td> </tr> <tr> <td>2014</td> <td>2.6</td> <td>432</td> </tr> <tr> <td>2015</td> <td>3.3</td> <td>432</td> </tr> <tr> <td>2016</td> <td>2.0</td> <td>432</td> </tr> <tr> <td>2017</td> <td>2.7</td> <td>432</td> </tr> </tbody> </table>	Gads	GASO (vidējais skaits)	Pieļaujamais skaits (ILO)	2013	3.1	432	2014	2.6	432	2015	3.3	432	2016	2.0	432	2017	2.7	432
Gads	GASO (vidējais skaits)	Pieļaujamais skaits (ILO)																	
2013	3.1	432																	
2014	2.6	432																	
2015	3.3	432																	
2016	2.0	432																	
2017	2.7	432																	
	<p>Saņemtās darbinieku sūdzības*</p> <p>2017. gadā nav saņemtas sūdzības par darba laika, atalgojuma vai prombūtnes pārkāpumiem, kas atbilstu cilvēktiesību pārkāpumu statusam.</p> <p>*Sūdzības, kuras tiek reģistrētas, ja konflikts vai situācija nav atrisināta saprātīgā laika posmā vai apmierinot puses; sūdzības, kuras atbilstu cilvēktiesību pārkāpumu kritērijiem, t.i., piemēram, nesamērīgs virsstundu skaits, nesamērīgi zema alga vai nesamērīga prombūtnes liegšana u.tml.</p>																		

TAISNĪGA ATTIEKSME UN PRIVĀTUMS

Kopējais novērtējums

Uzņēmuma Ētikas kodeksā ir aprakstītas vispārējas vadlīnijas darba attiecību veidošanai darbinieku starpā, tai skaitā vēlamā attieksme un uzvedība, kā arī rīcības modeļi iespējamo domstarpību, konfliktu risināšanai darba ikdienā.

Personas datu aizsardzības jomā pastāv stingrs regulējums gan nacionālā, gan Eiropas Savienības līmenī. GASO ievēro šīs prasības, bet vienlaikus veic samērīgus un proaktīvus pasākumus procesu pilnveidošanai. Kopumā GASO ir skaidri noteicis ievācamo datu apjomu par darbiniekiem un informējis tos par audiovizuālo datu apstrādes nosacījumiem, t.sk. darbinieku pasākumos, kā arī ir skaidri norādījis, kurus IT resursus ir aizliegti izmantot personīgajām vajadzībām.

Riski

Ņemot vērā vairāku gadu secīgu uzņēmuma reorganizācijas procesu, kura rezultātā t.sk. tika izveidots GASO, uzņēmumā situatīvi tiek novērots paaugstināts darbinieku stresa līmenis, kas saistīts ar neparedzētu darba apjoma pieaugumu un ierobežotiem izpildes termiņiem. Tas rada potenciālu savstarpējiem konfliktiem un emocionāliem saspīlējumiem. Saspīlēta darba gaisotne var radīt nelabvēlīgu darba vidi, kas atsaucas gan uz kolektīva iekšējiem procesiem, gan uzņēmuma ārējo saskarsmi ar ieinteresētajām pusēm.

Personas datu aizsardzības jomā kopumā ir zemi riski, jo pastāv skaidrs normatīvais regulējums, kuru GASO ievēro. Risku mazināšanai tiek īstenoti atbilstošie tehniskie un organizatoriskie pasākumi.

Mērķi

Nodrošināt godīgu, nediskriminējošu un labvēlīgu darba vidi.

Iekšējais normatīvais regulējums

- Ētikas kodekss.
- Darba koplīgums.

- Informācijas tehnoloģiju resursu lietošanas noteikumi.
- Informācijas tehnoloģiju drošības politika.
- Ierobežotas pieejamības informācijas aizsardzības noteikumi.
- Audiovizuālās informācijas apstrādes noteikumi.

Pasākumi

- Ētikas kodeksā ir noteikti savstarpējo attiecību pamatprincipi darba vidē.
- Ētikas kodeksā ir noteiktas konkrētas norādes, kā darbiniekiem rīkoties, saskaroties ar dažāda veida aizskārumiem.
- GASO ir iecelts sertificēts personas datu aizsardzības speciālists.
- Darbinieki tiek informēti par viņu personas datu apstrādi.
- Iekšējos noteikumos ir noteikts, ka IT resursus ir atļauts izmantot tikai darba pienākumu pildīšanai.
- 2017. gadā tika veiktas plaša mēroga darbinieku apmācības personas datu aizsardzības jomā.
- 2017. gadā pēc Datu valsts inspekcijas pieprasījuma tika veikts atbilstības novērtējums visiem personas datu apstrādes mērķiem. Atbilstoši novērtējumam, GASO veica virkni pasākumu, lai novērstu atklātās nepilnības, kā arī izdeva virkni normatīvo aktu, piemēram, Audiovizuālās informācijas apstrādes noteikumus, kas nosaka kārtību, kādā GASO notiek fizisko personu, t.sk. darbinieku audio un vizuālās informācijas, kas iegūta darba pienākumu vai GASO organizētu pasākumu laikā, apstrāde, kā arī tika noteikti tālruņa numuri, kuriem tiek ierakstītas sarunas, un par to tika informēti darbinieki.

Nākotnes pasākumi

- 2018. gadā tiks pārstrādāts Ētikas kodekss.
- 2018. gadā tiks izvērtēta atbilstība *Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2016/679 (2016. gada 27. aprīlis) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula)* prasībām, kas stāsies spēkā 2018. gada maijā.

Galvenie indikatori

	<p>Saņemtās darbinieku sūdzības*</p> <p>2017. gadā nav saņemtas sūdzības par aizskārumiem vai privātuma pārkāpumiem.</p> <p><small>*Sūdzības, kuras tiek reģistrētas, ja konflikts vai situācija nav atrisināta saprātīgā laika posmā vai apmierinot puses.</small></p>
--	--

TĪKLU ATTĪSTĪBAS IETEKME UZ APKĀRTĒJIEM IEDZĪVOTĀJIEM

Kopējais novērtējums

Infrastrukturā attīstības joma ir plaši regulēta un GASO ievēro visas normatīvās prasības gan uz projektu sagatavošanas, gan būvniecības fāzi. GASO savā ikdienā komunicē ar plašu attīstības projektos iesaistīto personu loku, tādējādi gūstot atbalstu un nodrošinot projektu realizāciju.

Riski

GASO, izbūvējot infrastruktūru, aizskar privātpašumu un lietošanas tiesības, kā arī var skart dabas teritorijas. Iedzīvotāju, pašvaldību un valsts institūciju, kas atbild par vides jautājumiem, neiesaistīšana plānošanas procesos apdraud projektu veiksmīgu realizēšanu. Jaunu mikrorajonu gazifikācijai nereti ir nepieciešams izbūvēt gāzesvadus pa teritorijām, kurās iepriekš nav pastāvējuši lietošanas ierobežojumi, tādējādi īpašniekiem radot zemes apgrūtinājumus. Tādēļ, jo īpaši svarīgi ir iesaistīt visus zemes īpašniekus, informējot par kopīgajiem ieguvumiem no infrastruktūras izbūves.

Savukārt riski saistībā ar infrastruktūras izbūves ietekmi uz aizsargājamām teritorijām ir mazi, jo Latvijā pastāv stingrs regulējums attiecībā uz vides aizsardzību.

Mērķi

Iesaistot iedzīvotājus, uzņēmējus, pašvaldības un atbildīgās valsts institūcijas, gūt plašu atbalstu realizētajiem infrastruktūras attīstības projektiem, tādējādi nodrošinot veiksmīgu projektu gaitu.

Nodrošināt dabasgāzes sistēmu izbūvi līdz apkures sezonas sākumam, tādējādi nodrošinot cilvēku primāro vajadzību pēc apkures.

Nodrošināt nepārtrauktu dabasgāzes padevi un netraucēt citu pakalpojumu sniegšanu iedzīvotājiem, ja tiek veikti gāzapgādes sistēmas ekspluatācijas vai būvniecības darbi.

Iekšējais normatīvais regulējums

Šajā jomā tiek piemērots ārējais normatīvais regulējums, kurš detalizēti apraksta dažādus ar infrastruktūras izbūvi saistītos jautājumus.

Pasākumi

- Sadales sistēmas perspektīvo attīstības plānu izstrādē tiek ņemti vērā pašvaldību teritoriālie plānojumi, pašvaldību, to iedzīvotāju un uzņēmumu vēlmes, valsts un pašvaldību noteiktie ierobežojumi aizsargājamām teritorijām.
- Pirms jaunu teritoriju gāzapgādes projektēšanas uzsākšanas tiek veikti informēšanas pasākumi, t.sk. tiek izliktas vides informatīvās reklāmas, tiek nogādātas individuālas vēstules visiem tiem iedzīvotājiem un uzņēmumiem, gar kuru nekustamo īpašumu ir plānots izbūvēt gāzesvadus, tādējādi nodrošinot gan iespēju pieteikties pieslēgumiem, gan izteikt domas par projekta attīstību.
- Nepieciešamības gadījumā tiek organizētas publiskas sapulces ar to teritoriju iedzīvotājiem un uzņēmumiem, kurās ir plānots attīstīt dabasgāzes sadales sistēmu.
- Gadījumā, ja infrastruktūras izbūve skar privātīpašumus, tad tiek veiktas pārrunas ar zemes īpašniekiem un gadījumos, ja ir nepieciešams šķērsot zemes īpašumu, puses panāk rakstisku vienošanos, t.sk. atsevišķos gadījumos paredzot materiālu kompensāciju.
- Latvijā ir paredzēta procedūra piespiedu īpašuma atsavināšanai gadījumos, kad nepieciešams izbūvēt valsts nozīmes objektus. Attiecībā uz sadales sistēmas operatora infrastruktūras izbūvi pārskata periodā šāda procedūra nav piemērota.
- Veicot infrastruktūras pārbūvi vai remontdarbus, GASO vienmēr savlaicīgi informē par plānotajiem piegādes pārtraukumiem un iespēju robežās nodrošina nepārtrauktu gāzapgādi patērētājiem.

Galvenie indikatori

	Sūdzības no skarto teritoriju iedzīvotājiem* 2017. gadā nav saņemtas sūdzības. <small>*Sūdzības, kuras tiek reģistrētas, ja konflikts vai situācija nav atrisināta saprātīgā laika posmā vai apmierinot puses.</small>
--	---

DABASGĀZES BĪSTAMĪBA

Kopējais novērtējums

Dabasgāze, to lietojot nepareizi, ir bīstams produkts, tādēļ viens no GASO pamatuzdevumiem ir iedzīvotāju izglītošana. Informāciju par Avārijas dienesta darbu un neatliekamu situāciju novēršanas pasākumiem skatiet sadaļā VIDE.

Riski

Dabaszgāzes potenciālā bīstamība ir viens no svarīgākajiem aspektiem GASO darbībā. Zināšanu trūkums par dabaszgāzes fizikālajām īpašībām un tās lietošanu var radīt negatīvas sekas pašiem patērētājiem un to īpašumam, neatliekamo izsaukumu, avāriju skaita pieaugumu un papildus ieguldījumus Avārijas dienesta darbā. Pareizi lietojot, dabaszgāze ir drošs produkts, savukārt augsts negadījumu skaits kaitē produkta reputācijai un pieprasījumam.

Mērķi

Veicināt sabiedrības izpratni par dabaszgāzes bīstamajām īpašībām, pareizu produkta un aparatūras lietošanu atbilstoši tehniskajām prasībām, tādējādi samazinot nelaimes gadījumu riskus.

Pareiza cilvēku rīcība neatliekamās un avārijas situācijās, mazinot kaitējumu līdzcilvēkiem un īpašumam.

Brīdināt patērētājus par dabaszgāzes uzskaites manipulāciju un patvaļīgu pieslēgumu radīto seku bīstamību līdzcilvēkiem un īpašumam.

Iekšējais normatīvais regulējums

- Skatīt sadaļu AVĀRIJU NOVĒRŠANA UN TĪKLU DROŠĪBA.

Pasākumi

- Informācija interneta mājaslapā par dabaszgāzes lietošanu un avārijas situācijām.
- Informatīvie bukleti pieaugušajiem un bērniem par dabaszgāzes lietošanu un avārijas situācijām.
- 2017. gadā tika veikti 22 informatīvi izglītojoši pasākumi skolās, skaidrojot bērniem dabaszgāzes bīstamību, pareizu tās lietošanu, kā arī par nelegālas un neatbilstošas darbības negatīvajām sekām.
- Dalība ikgadējā skolu konkursā “Esi drošs, neesi pārdrošs” un “Superpuika”.
- Informatīvie materiāli lielākajos Latvijas medijos par drošu dabaszgāzes lietošanu.
- Piecas nodarbības “Gāzes skolā”, kuru organizēja Mācību centrs, lai ikviens varētu iegūt informāciju par dabaszgāzes fizikālajām īpašībām un pareizu aparatūras lietošanu ikdienā.
- Dalība izstādē “Māja” un vairākos pašvaldību rīkotos pasākumos, informējot apmeklētājus par drošu dabaszgāzes lietošanu.
- Sadarbībā ar glābšanas un neatliekamās palīdzības dienestiem izgatavoti informatīvie materiāli, kas tiek publiski izplatīti.

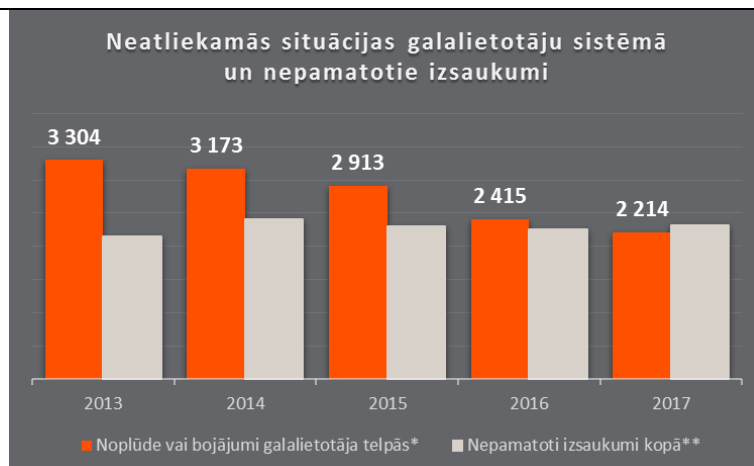
Nākotnes pasākumi

- 2018. gadā GASO plāno turpināt regulārus, ar dabaszgāzes drošību saistītus informatīvi izglītojošus pasākumus skolās, jauniešu konkursos, publiskos valsts un pašvaldību pasākumos.
- 2018. gadā tiks sagatavoti divi informatīvie bukleti:
 - o “Kas jāzina dabaszgāzes lietotājam” - informācija par dabaszgāzes un aparatūras drošu lietošanu un pareizu rīcību avārijas situācijās;
 - o “Gatis, es un Gāzēns” – informācija bērniem par dabaszgāzes drošu lietošanu un pareizu rīcību avārijas situācijās.
- 2018. gadā plānots sagatavot “Gāzes skolas” video sižetus publicēšanai GASO un citu avārijas dienestu interneta mājaslapās, kā arī sociālajos tīklos.

Galvenie indikatori

Kopš 2013. gada ir ievērojami samazinājies tādu neatliekamo izsaukumu skaits, kuru iemesls ir paša lietotāja rīcība vai noplūdes un bojājumi galalietotāja telpās. Tas ir skaidrojams ar vairākiem apstākļiem, piemēram, pakāpeniski samazinās pieslēgumu skaits tieši dzīvokļos, lietotāji uzstāda modernāku aparāturu, lietotāji ir labāk informēti, kā rīkoties ar dabasgāzi u.c.

No otras puses kopējais nepamatoto izsaukumu skaits saglabājas līdzīgs, bet tas nav vērtējams negatīvi, jo GASO atbalsta avārijas dienesta izsaukšanu arī piesardzības dēļ. Šāds nepamatoto izsaukumu skaits liecina par sabiedrības nopietno attieksmi pret potenciālo dabasgāze bīstamību.

*Neatliekamās situācijas ietver lietotāja rīcību un iekārtas, par kuru ekspluatāciju ir atbildīgs gala lietotājs – dabasgāzes patēriņa skaitītājs, noslēgierīces, dabasgāzes aparāturu un gāzesvadi, kas atrodas galalietotāja telpās.

**Nepamatoti izsaukumi ir tādi izsaukumi, kuri vai nu neattiecas uz dabasgāzes sistēmu vai arī neapstiprinās neatliekamā vai avārijas situācija.

VALSTU SPECIFISKIE RISKI

Kopējais novērtējums

Ņemot vērā to, ka GASO darbojas vienīgi Latvijas tirgū, kopumā iespēja saskarties ar tādiem cilvēktiesību pārkāpumiem kā nelegāla vai bērnu nodarbinātība ir ļoti zema. Jomās, kurās Latvijas regulējums iejaucas mazāk, piemēram, aizskārumos vai korupcijā privātajā sektorā, šādi riski ir augstāki. Savukārt tādās jomās kā darba drošība, diskriminācija, darba tiesību pārkāpumi vai vide – pārkāpumi ir sastopami, tomēr valstī pastāv skaidrs regulējums, kā šādas situācijas risināt.

GASO izprot globalizācijas nozīmi un ietekmi uz cilvēktiesību pārkāpumiem valstīs, kur cilvēktiesību un darba tiesību joma nav tik attīstīta kā Eiropas Savienībā. Līdz ar to GASO veic pasākumus, lai sadarbības partneriem skaidri sniegtu savu pozīciju attiecībā uz šiem jautājumiem.

Ja GASO ir pilnīga brīvība attiekties no sadarbības partneriem, kas pārkāpj cilvēktiesības, tad attiecībā uz klientiem šāda prakse ir ierobežota, jo GASO ir vienīgais sadales sistēmas operators Latvijā un uz to attiecas Enerģētikas likuma prasības, kas paredz iespēju atteikties no klienta tikai specifiskās situācijās, jo arī klientiem nav izvēles iespējas.

Riski

GASO nesaskata pārkāpumu riskus savā darbībā attiecībā uz vispārējiem cilvēktiesību principiem, tomēr GASO neizslēdz iespēju, ka šādi pārkāpumi var pastāvēt sadarbības partneru darbībā, it sevišķi, ja to mītnes zeme vai ražošana atrodas mazāk attīstītās valstīs. Tomēr kopumā, ņemot vērā GASO sadarbības partneru un piegādātāju izcelsmes valstis, nozares specifiku un ģeogrāfisko tirgu, galveno sadarbības partneru un piegādātāju lokā ir zems risks. Augstāki riski pašā Latvijā pastāv nozarēs, kurās plaši tiek nodarbinātas personas no trešajām valstīm, jo šādas personas ir vieglāk

pakļaujamas pārkāpumiem. Piemēram, 2015. gadā Latvijā tika konstatētas 345 personas, strādājošas bez darba līgumiem būvniecības nozarē⁷, kas var attiekties arī uz GASO sadarbības partneriem.

Mērķi

GASO ievēro vispārējos cilvēktiesību principus un GASO nevēlas savu sadarbības partneru vai klientu lokā personas, kuras pārkāpj šos principus.

Iekšējais normatīvais regulējums

- Darbinieku ētikas kodekss
- Uzņēmējdarbības ētikas kodekss
- Korporatīvās sociālās atbilstības ziņojums

Pasākumi

- Skatīt pārējās ziņojuma sadaļas

Nākotnes pasākumi

- Līgumos ar sadarbības partneriem GASO plāno pakāpeniski ieviest atsauci uz Uzņēmējdarbības ētikas kodeksu, kas paudīs skaidru nostāju attiecībā uz cilvēktiesību jautājumiem.
- Izglītojoši pasākumi darbiniekiem.

Galvenie indikatori

	<p>Saņemtās sūdzības*</p> <p>2017. gadā nav saņemtas sūdzības par uzņēmuma darbību vai arī ziņas par sadarbības partneru vai klientu pārkāpumiem.</p> <p>*Sūdzības, kuras tiek reģistrētas, ja konflikts vai situācija nav atrisināta saprātīgā laika posmā vai apmierinot puses.</p>
--	--

⁷ Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes maza apjoma izpētes darbs “Nelikumīga trešo valstu pilsoņu nodarbinātība Latvijā” (2017. gada februāris)

DARBINIEKI

Princips 3	Uzņēmumam ir jāgarantē biedrošanās brīvība un jāatzīst efektīvā kolektīvā pārrunu procedūra;
Princips 4	jāgarantē visu formu piespiedu un obligātā darba izslēgšana;
Princips 5	jāgarantē bērnu piespiedu darba likvidēšana; un
Princips 6	jāizslēdz nodarbinātības un profesijas diskriminācija.

Latvijā un Eiropas Savienībā darba tiesību joma ir ļoti attīstīta, kas arī atspoguļojas Eiropas Savienības kopīgajā un Latvijas nacionālajā regulējumā. GASO pilnībā ievēro darbaspēka tiesības gan darbinieku biedrošanās jomā, gan nediskriminācijas jomā. GASO stingri iestājas pret piespiedu un nelikumīgu bērnu nodarbinātību, ko tas arī pauž saviem klientiem, sadarbības partneriem un darbiniekiem ar KSA ziņojuma un Uzņēmējdarbības ētikas kodeksa starpniecību.

Ņemot vērā GASO lokālo darbību, būtiskākais jautājums darbaspēka jomā ir pusēm pieņemama darba koplīguma apstiprināšana, kas regulē visus galvenos jautājumus gan arodbiedrību, gan cilvēktiesību, gan darba tiesību jomā.

ARODBIEDRĪBAS

Kopējais novērtējums

GASO nodrošina un atbalsta darbinieku tiesības piedalīties arodbiedrībās un kolektīvi apspriest kolektīvās vienošanās.

Riski

Ņemot vērā Latvijas normatīvo regulējumu, kā arī GASO ieviestās procedūras, šajā jomā netiek saskatīti būtiski riski.

Mērķi

Nodrošināt abpusēji izdevīgu sadarbību un kolektīvu vienošanos attiecībā uz lēmumiem, kas skar darbinieku sociālo aizsardzību.

Iekšējais normatīvais regulējums

- Darba koplīgums (slēgts starp uzņēmumu un arodbiedrību jumta organizāciju).

Pasākumi

- Ir izveidota darba strīdu komisijas institūcija, kurā piedalās darba devēja un arodbiedrību pārstāvji.
- Tiek nodrošinātas darba koplīguma apspriešanas sapulces, kurās piedalās uzņēmuma vadības pārstāvji, darbinieku un arodbiedrību pārstāvji.
- Reizi gadā tiek sniegts kopīgs pārskats par Koplīguma saistību izpildi.
- GASO atlīdzina izdevumus, kas saistīti ar darba strīdu komisiju apkalpošanu un darba strīdu izskatīšanu komisijās.
- GASO nodrošina telpas arodbiedrību sapulču norisei.
- GASO nodrošina telpas un sakaru līdzekļus arodbiedrības vadītājam.
- Pēc arodbiedrības pieprasījuma GASO nodrošina nepieciešamo informāciju par uzņēmuma darbību.
- Arodbiedrība izmanto GASO IT resursus savas informācijas izplatīšanai arodbiedrības biedriem.
- Arodbiedrība piedalās darbinieku veselības polises izvēles procesā.

Galvenie indikatori

	<p>Arodbiedrību iesaiste domstarpību risināšanā*</p> <p>2017. gadā vienu reizi domstarpību risināšanā ir iesaistīta arodbiedrība.</p> <p>*Tās var būt dažāda veida domstarpības, tai skaitā domstarpības, kas neskar cilvēktiesību pārkāpumus; arodbiedrība iesaistās vienīgi biedru jautājumu risināšanā.</p>
--	---

PIESPIEDU UN BĒRNU DARBASPĒKS

Kopējais novērtējums

GASO darbojas pilnībā saskaņā ar Darba likuma un citu normatīvo aktu prasībām, un neiesaistās piespiedu un prettiesiskā bērnu nodarbināšanā. Retajos gadījumos, kad tiek nodarbināti pusaudži, tie tiek nodarbināti ārpus mācību laika un vienkāršos darbos, kuri nerada risku viņu drošībai, veselībai, tikumībai un attīstībai.

Riski

Ņemot vērā to, ka GASO darbojas pilnībā saskaņā ar Latvijas normatīvo regulējumu, kurš piespiedu un bērnu nodarbinātības jomā saskan ar ANO standartiem, savā darbībā kopumā GASO nesaskata riskus attiecībā uz pārkāpumiem piespiedu vai bērnu darbaspēka nodarbināšanā.

Mērķi

GASO stingri iestājas pret piespiedu un prettiesisku bērnu darbaspēka izmantošanu.

Iekšējais normatīvais regulējums

- Darba koplīgums.

Pasākumi

- Nav nepieciešami.

Galvenie indikatori

	<p>Saņemtās sūdzības</p> <p>2017. gadā nav saņemtas sūdzības par piespiedu vai nelegālu bērnu darbaspēku.</p>
--	--

DISKRIMINĀCIJAS NOVĒRŠANA

Kopējais novērtējums

Latvijas likumdošanā ir plaši ietvertas normas, kas regulē nediskriminējošu attieksmi, un GASO tās pilnībā ievēro. GASO neliek nekādus šķēršļus noteiktām cilvēku grupām. Esošais darbinieku sastāvs ir izveidots, salāgojot GASO nepieciešamās profesionālās kompetences un darba tirgus piedāvājumu. GASO nodrošina, ka lēmumi attiecībā uz darbiniekiem tiek pieņemti balstoties uz atbilstošiem un objektīviem kritērijiem. Ņemot vērā nozares specifiku, GASO pievērš uzmanību sieviešu īpatsvara analīzei.

Riski

Kopumā riski GASO darbībā, kas būtu saistīti ar diskrimināciju, ir mazi. Atsevišķas diskriminējošas situācijas potenciāli var veidoties personāla atlasē procesā prasībās uz valodu prasmēm. Ņemot vērā, ka Latvijā ikdienā bieži tiek izmantotas vairākas svešvalodas, uzņēmuma darbībā

nepieciešams optimāli sabalansēt amata prasības pārvaldīt valodas un nepieciešamību kvalitatīvi apkalpot klientus.

Mērķi

Nodrošināt nediskriminējošu darba vidi, apstākļus, tiesiskumu un attieksmes pret jebkuru personu.

Iekšējais normatīvais regulējums

- Ētika kodekss.
- Amata novērtēšanas metodika.

Pasākumi

Darba sludinājumos tiek norādītas konkrētas prasības pretendentiem, kas izriet no uzņēmumam nepieciešamajām profesionālajām kompetencēm un ir formulētas nediskriminējoši.

Darbinieku atlases procesā netiek pieprasīta sensitīva personiska informācija par pretendentu, tai skaitā par reliģisko vai politisko pārliecību, ģimenes stāvokli, seksuālo orientāciju, etnisko izcelsmi u.c., kā arī netiek vērtētas tādas ārējās īpašības kā ādas krāsa, dzimums, vecums u.tml.

GASO regulāri veic dažādu galveno demogrāfisko parametru analīzi.

Ētikas kodeksā ir noteikts aizliegums diskriminēt personas pēc ārējiem parametriem, pārliecībām vai sociālā stāvokļa.

Galvenie indikatori

<p>GASO darbinieku - sieviešu īpatsvaru būtiski ietekmē jauniešu izglītības izvēles. Kā redzams grafikā, šajā desmitgadē (un, lai arī nav pieejami vecāki dati, ar augstu ticamības pakāpi arī iepriekšējās desmitgadēs) sieviešu īpatsvars saistīto nozaru absolventu vidū ir ļoti zems. Attiecīgi arī Latvijas Gāzē sieviešu īpatsvars ir salīdzinoši zems, atspoguļojot reālo darba tirgu.</p>	<p style="text-align: center;">Sieviešu īpatsvars inženierzinātņu, ražošanas un būvniecības nozarēs</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Gads</th> <th>Sieviešu īpatsvars Latvijas Gāzē, t.sk. SSO</th> <th>Augstskolu un koledžu absolventes (vidēji 2010-2016)*</th> <th>Profesionālo izglītības iestāžu absolventes (vidēji 2010-2017)*</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2013</td> <td>31%</td> <td>26%</td> <td>10%</td> </tr> <tr> <td>2014</td> <td>30%</td> <td>26%</td> <td>10%</td> </tr> <tr> <td>2015</td> <td>30%</td> <td>26%</td> <td>10%</td> </tr> <tr> <td>2016</td> <td>31%</td> <td>26%</td> <td>10%</td> </tr> <tr> <td>2017</td> <td>35%</td> <td>26%</td> <td>10%</td> </tr> </tbody> </table> <p>*Centrālā statistikas pārvalde</p>	Gads	Sieviešu īpatsvars Latvijas Gāzē, t.sk. SSO	Augstskolu un koledžu absolventes (vidēji 2010-2016)*	Profesionālo izglītības iestāžu absolventes (vidēji 2010-2017)*	2013	31%	26%	10%	2014	30%	26%	10%	2015	30%	26%	10%	2016	31%	26%	10%	2017	35%	26%	10%
Gads	Sieviešu īpatsvars Latvijas Gāzē, t.sk. SSO	Augstskolu un koledžu absolventes (vidēji 2010-2016)*	Profesionālo izglītības iestāžu absolventes (vidēji 2010-2017)*																						
2013	31%	26%	10%																						
2014	30%	26%	10%																						
2015	30%	26%	10%																						
2016	31%	26%	10%																						
2017	35%	26%	10%																						
<p>Neskatoties uz to, ka sieviešu īpatsvars Latvijas Gāzē, salīdzinot ar kopējo darba tirgus piedāvājumu visās nozarēs, ir mazs, vadības līmenī sievietes ir pārstāvētas līdzvērtīgi kopējam sieviešu īpatsvaram uzņēmumā.</p>	<p style="text-align: center;">Sieviešu īpatsvars Latvijas Gāzē, t.sk. SSO (2017. gadā bez PSO)</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Gads</th> <th>Sieviešu īpatsvars vadībā</th> <th>Sieviešu īpatsvars</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2013</td> <td>34%</td> <td>31%</td> </tr> <tr> <td>2014</td> <td>34%</td> <td>30%</td> </tr> <tr> <td>2015</td> <td>33%</td> <td>30%</td> </tr> <tr> <td>2016</td> <td>31%</td> <td>29%</td> </tr> <tr> <td>2017</td> <td>35%</td> <td>32%</td> </tr> </tbody> </table>	Gads	Sieviešu īpatsvars vadībā	Sieviešu īpatsvars	2013	34%	31%	2014	34%	30%	2015	33%	30%	2016	31%	29%	2017	35%	32%						
Gads	Sieviešu īpatsvars vadībā	Sieviešu īpatsvars																							
2013	34%	31%																							
2014	34%	30%																							
2015	33%	30%																							
2016	31%	29%																							
2017	35%	32%																							
	<p>Saņemtās sūdzības</p> <p>2017. gadā nav saņemtas sūdzības par diskrimināciju darba vietā.</p>																								

VIDE

Princips 7	Uzņēmumam ir jāatbalsta piesardzības pasākumi attiecībā uz izaicinājumiem, kas skar vidi;
Princips 8	jāuzņemas iniciatīvas veicināt lielāku atbildību pret vidi; un
Princips 9	jāveicina videi draudzīgu tehnoloģiju attīstība un izplatība.

GASO stingri kontrolē dabasgāzes sistēmas ekspluatāciju, metāna emisijas un rūpējas par sistēmas drošību. Ekspluatācijas joma ir stingri regulēta, valstī ir noteikts dabas resursu nodoklis par metāna emisiju atmosfērā, kas dod papildus motivāciju ierobežot emisiju apjomu.

GASO apzinās, ka produkts – dabasgāze, kuru tas piegādā sadales sistēmā, ir videi draudzīgākais kurināmais, kas degšanas procesā rada zemākos siltumnīcefekta gāzu izmešus. Tādēļ GASO uzņēmējdarbībai ir ilgtspējīgi pamati un GASO sniedz būtisku ieguldījumu vides aizsardzībā.

GASO gan palīdz citiem iegūt videi draudzīgo kurināmo un ar to saistītās tehnoloģijas, gan pats aktīvi izmanto dabasgāzes sniegto tehnoloģiju – koģenerācijas un autotransporta priekšrocības.

Kopumā GASO lielākās raizes ir metāna emisiju ierobežošana, savukārt citās jomās GASO ietekme uz vidi ir salīdzinoši neliela, it sevišķi vērtējot ietekmi no potenciālo risku aspekta.

AVĀRIJU NOVĒRŠANA UN TĪKLU DROŠĪBA

Kopējais novērtējums

Dabasgāze var būt ļoti bīstama lietošanā, radot postījumu cilvēkiem, īpašumam un videi, tādēļ GASO nodrošina drošu dabasgāzes piegādi, cilvēku izglītošanu un neatliekamo situāciju operatīvu novēršanu.

Tā ir Latvijas īpatnība, ka visā Latvijas teritorijā darbojas tikai viens sadales sistēmas operators, kas nodrošina sistēmas ekspluatāciju un avāriju novēršanu. Tam ir vairākas priekšrocības. Pirmkārt, valstī pastāv vienots Avārijas dienesta telefona numurs dabasgāzes sistēmas lietotājiem. Otrkārt, visi procesi tiek vadīti centralizēti, kas padara vienkāršāku sadarbību ar dažādiem dienestiem un pašvaldībām ārkārtas situācijās. Treškārt, tas ļauj efektīvi plānot ikdienas pasākumus, piemēram, ekspluatācijas darbus, aprīkojumu, autotransportu u.c.

Dabasgāzes sadales sistēmas ekspluatācija norit atbilstoši valsts regulējumam, nosacījumi ir noteikti valsts standartos un Ministru kabineta noteikumos Nr. 78 *Dabasgāzes tirdzniecības un lietošanas noteikumi*.

Riski

Produkta un sniegto pakalpojumu ietekme uz cilvēkiem ir viens no GASO lielākajiem riskiem KSA jomā, jo dabasgāze ir ugunsbīstama, sprādzienbīstama un smacējoša slēgtās telpās. Dabasgāzes sprādzienā iespējamās sekas ir potenciāli ļoti graujošas. Galvenie riski saistās ar nolietotu un vecu infrastruktūru un gāzes iekārtām patērētāju īpašumā, un cilvēku rīcību gan lietojot dabasgāzi, gan veicot patvaļīgas manipulācijas gāzes iekārtās.

Savukārt lielākos zaudējumus GASO rada pazemes gāzesvadu pārraušana trešo personu darbības rezultātā.

Mērķi

- Nodrošināt drošu un ilgdzīvojošu infrastruktūru.
- Nodrošināt iedzīvotājiem operatīvu palīdzību ārkārtas situācijās.
- Ierobežot ietekmi uz vidi.

Iekšējais normatīvais regulējums

- Avāriju un neatliekamo remontu lokalizācijas un likvidācijas plāni GASO dabasgāzes sadales sistēmā.
- Instrukcija par avārijas un neatliekamo remontu izsaukumu pieņemšanu.
- GASO dabasgāzes sadales sistēmas operatīvo sakaru shēma ārkārtas situācijās.
- Uzņēmuma standarts: Avāriju un neatliekamo remontu izsaukumu klasifikācija, uzskaitē un analīze dabasgāzes sadales un apgādes iekšējā sistēmā.
- Dažādas instrukcijas, kas nosaka avāriju novēršanas un remontdarbu veikšanas kārtību un darbu drošību.
- Rīkojums par iecirkņu mācību plāniem sadarbībai ar Valsts un administratīvo teritoriju operatīvajiem dienestiem.

Pasākumi

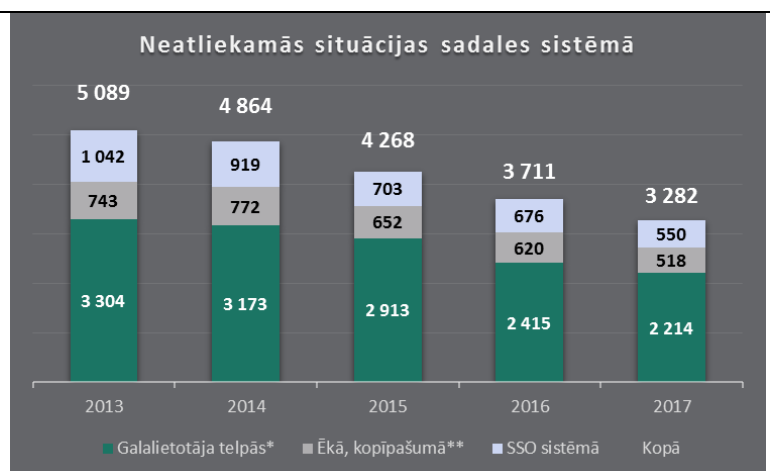
- GASO Rīgas iecirknī, kura pārziņā ir vairāk nekā puse lietotāju, ir atsevišķs Avārijas dienests, savukārt iecirkņos ir atsevišķas avārijas brigādes.
- Papildus vienotajam neatliekamajam telefona numuram 112 Latvijā pastāv savs dabasgāzes sistēmas neatliekamais numurs 114, zvanot uz kuru cilvēki tiek savienoti ar GASO Avārijas dienesta zvanu pieņēmējiem.
- Avārijas un neatliekamie izsaukumi un avārijas situāciju novēršana ir bezmaksas, tādējādi neradot kādus finansiālus šķēršļus klientiem izsaukt Avārijas dienestu.
- Avārijas dienesta un brigāžu darbinieki veic regulāru atestāciju.
- Avārijas dienesta un brigāžu darbinieki ir aprīkoti ar modernām ierīcēm gāzes noplūžu konstatēšanai un seku novēršanai.
- GASO Avārijas dienestam un iecirkņiem ir noslēgtas vienošanās ar Valsts un administratīvo teritoriju operatīvajiem dienestiem un citiem komunikāciju turētājiem par sadarbību ārkārtas situācijās.
- 2017. gadā ir bijuši 404 mācību izsaukumi, kas ietver mācības kopā ar citiem operatīvajiem dienestiem.
- Gadījumos, kad ir traucēta centralizēta dabasgāzes padeve vairākiem lietotājiem vienlaikus, GASO veic klientu apziņošanu.
- GASO regulāri veic dabasgāzes sadales sistēmas tehniskās uzraudzības darbus, kā arī iekšējo gāzesvadu revīziju un hermētiskuma pārbaudes darbus atbilstoši normatīvajiem aktiem un Valsts standartiem.

Galvenie indikatori

Kopš 2013. gada nav būtiski mainījies galalietotāju skaits, tomēr neatliekamo izsaukumu skaits ir būtiski samazinājies, t.sk. divkārt samazinājies izsaukumu uz GASO īpašumā esošām iekārtām skaits.

Kā redzams grafikā, būtiskāko daļu neatliekamo situāciju veido galalietotāju īpašumā esošo iekārtu bojājumi, tādēļ it īpaši svarīgi ir iedzīvotāju informētība par rīcību dabasgāzes noplūdes vai iekārtu bojājumu gadījumā.

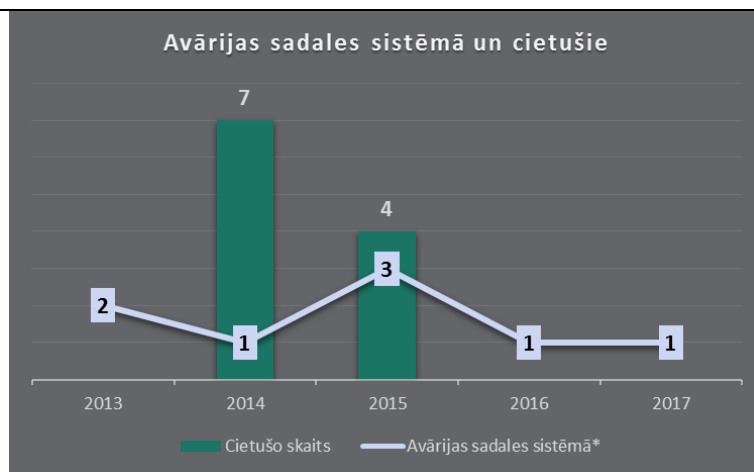
2017. gadā dienā vidēji tika saņemti 9 neatliekamie izsaukumi.

*Ietver iekārtas, par kuru ekspluatāciju ir atbildīgs gala lietotājs – dabasgāzes patēriņa skaitītājs, noslēgierīces, dabasgāzes aparatūra un gāzesvadi, kas atrodas galalietotāja telpās.

**Ietver fasādes gāzesvadus individuālās un daudzdzīvokļu ēkās, kā arī stāvvadus un iekšējos gāzesvadus līdz skaitītajam daudzdzīvokļu ēkās.

Avāriju, kas ir uzskatāmas par neatliekamām situācijām ar nopietnām sekām, kopumā sadales sistēmā ir ļoti maz.

*Ar avārijām tiek saprastas situācijas, kad dabasgāze ir izraisījusi ugunsgrēku, sprādzienu, kad ir bijuši būtiski piegādes pārtraukumi, būtisks kaitējums videi, kad sagāzējums telpās ir pārsniedzis sprādzienbīstamības apakšējo robežu vai kad avārijas rezultātā ir cietuši cilvēki.

IETEKME UZ VIDĪ

Kopējais novērtējums

GASO pastāvīgi uzrauga un veic pasākumus siltumnīcefektu izraisīto vielu emisiju ierobežošanā un energoefektivitātē. GASO arī veic atkritumu šķirošanu un nodošanu uz pārstrādi.

Sadales sistēmā ir divi darbības aspekti, kuriem GASO ietvaros ir būtiska ietekme uz vidi – metāna jeb dabasgāzes emisija un saimnieciskās darbības ietekme uz vidi jeb energoefektivitāte ēku apkurē, elektroenerģijas patēriņā un autotransportā.

Dabasgāzes galvenās sastāvdaļas – metāna ietekme uz siltumnīcefektu 100 gadu nogrieznī tiek vērtēta kā 25 lielāka nekā no oglekļa dioksīda⁸, tādēļ tās emisija atmosfērā ir maksimāli jāierobežo. Vienlaikus aprēķini liecina, ka kopējā ietekme no sadales sistēmas emisijām Eiropas Savienībā veido tikai 0,21% no kopējo siltumnīcefekta gāzu emisijas apjoma⁹. Lai motivētu uzņēmumus samazināt emisiju apjomus, Latvijā Dabas resursu nodokļu likums paredz maksāt dabas resursu nodokli par metāna emisijām atmosfērā.

Sadales sistēmā netiek izmantotas lieljaudas iekārtas kā, piemēram, dabasgāzes pārvades sistēmās vai krātuvēs, kur spiediena nodrošināšanai izmanto iekšdedzes dzinējus vai turbīnas, tādēļ lielākie CO₂ izmeši GASO rodas no savu ēku apsildes un lietojot autotransportu. Lai samazinātu ietekmi uz vidi un ekonomisko efektivitāti saimnieciskajā darbībā, GASO veic pasākumus dabasgāzes īpatsvara palielināšanai pašpatēriņā, iegādājoties ar dabasgāzi darbināmas automašīnas un uzstādot dabasgāzes koģenerācijas iekārtu.

Sadales sistēmas ekspluatācijā netiek izmantotas kaitīgas ķīmikālijas un neveidojas atmosfēru piesārņojošas vielas, kā arī netiek izmantoti dabas resursi un nerodas nozīmīgs atkritumu daudzums. Gāzesvadu hermētiskuma pārbaudēs tiek izmantots slāpekļis, kas normālā vidē izspiež skābekli un tādēļ ir smacējošs. Tomēr slāpekļis ir izplatītākā gāze atmosfērā, un tas nav siltumnīcefektu izraisošs. Slāpekļis ir nedaudz vieglāks par gaisu, tādēļ tas brīvā vidē izvēdinās.

⁸ Starpvalstu klimata pārmaiņu panelis (Intergovernmental Panel on Climate Change); *IPCC Fourth Assessment Report: Climate Change 2007 - Climate Change 2007: Working Group I: The Physical Science Basis - 2.10.2 Direct Global Warming Potentials*; https://www.ipcc.ch/publications_and_data/ar4/wg1/en/ch2s2-10-2.html (apskatīts 02.03.2018.)

⁹ Eiropas dabasgāzes industrijas tehniskā asociācija MARCOGAZ; *Position Paper CH₄ emissions in the European Natural Gas midstream sectors*, 2017; http://www.marcogaz.org/index.php/component/docman/doc_download/5359 (apskatīts 02.03.2018.)

Riski

GASO darbībā galvenais vides risks saistās ar metāna emisijām gāzesvadu remontu laikā, ekspluatācijas laikā un avāriju rezultātā. Ja dabasgāzes sadales procesā un remontdarbu laikā ir zināms sagaidāmais noplūžu apjoms, kuru var ilgtermiņā ierobežot ar procesiem un tehnoloģijām, tad avārijas situācijas ir neparedzamas un nekontrolējamas, radot palielinātu emisiju risku. Metāna emisijas rada ne vien ietekmi uz vidi, bet arī finanšu riskus no produkta zaudēšanas un aprēķinātā dabas resursu nodokļa.

Savukārt CO₂ izmešu jomā riski ir zemi, jo GASO nav lieljaudu ražošanas iekārtu.

Mērķi

Metāna emisija

- Remontdarbu un pieslēgumu izbūves laikā nodrošināt minimālu dabasgāzes izplūdi atmosfērā.
- Sadales sistēmas ekspluatācijas laikā nodrošināt emisiju apjomu zemākā līmenī nekā vidēji Eiropā.
- Neatliekamās situācijās maksimāli ātri lokalizēt noplūdes, tādējādi samazinot izplūdušās dabasgāzes daudzumu.

Saimnieciskā darbība

- 2017.-2018. gadā samazināt kopējo enerģijas patēriņu par 892 MWh.

Iekšējais normatīvais regulējums

- Aprēķinu metodika dabasgāzes tehnoloģisko zudumu aprēķinam sadales sistēmā (t.sk. zudumu aprēķins no lietotāju gāzes apgādes iekšējās sistēmas un avārijas izmešiem).
- Ikgadējais Pārskats par siltumnīcefekta gāzu emisiju.
- Rīkojums par energopārvaldību.

Pasākumi

Metāna emisija

- GASO ir iecelta atbildīgā persona par vides jautājumu monitoringu.
- Katru ceturksni tiek sagatavots aprēķins par dabasgāzes izplūdi vidē.

Saimnieciskā darbība

- Kopš 2016. gada ir ieviesta uzņēmuma energopārvaldības sistēma.
- Ir izveidota darba grupa, kas uztur energopārvaldības sistēmu atbilstoši LVS EN ISO 5001 standartam.
- Ir veikta uzņēmuma energoresursu padziļināta analīze, kā rezultātā GASO ir noteikti būtiskie energopatēriņa procesi, kā arī definēti galvenie energorādītāju indikatori, kas tiek monitorēti un izvērtēti atbilstoši darbības sfērai.
- Reizi gadā tiek veikts energoaudits.
- Katru gadu tiek izstrādāti un apstiprināti uzņēmuma energopārskati, kā arī tiek noteikti galvenie energoefektivitātes mērķi nākamajam gadam.
- Uzņēmumā no 2013. gada līdz 2017. gadam tika īstenoti 27 energoefektivitātes pasākumi, kas ļāva samazināt kopējo enerģijas patēriņu par 12 585 MWh.
- GASO sistemātiski katru gadu atjauno daļu no autoparka, tādējādi nodrošinot, ka kopumā autoparks atbilst mūsdienu prasībām pret vidi.
- Autotransportam ir noteikts vidējais degvielas patēriņš atbilstoši Ceļu satiksmes drošības direkcijas aprēķiniem, tādējādi veicinot videi draudzīgākus autotransporta lietošanas paradumus.

Atkritumu apsaimniekošana

- GASO tiek šķiroti un atsevišķi nodoti šādi atkritumi: metāllūžņi, celtniecības materiāli un riepas.
- GASO lielākajā daļā iecirkņu tiek šķiroti un atsevišķi nodoti šādi atkritumi: lampas, baterijas, datortehnika.
- Atsevišķos GASO iecirkņos tiek šķiroti un atsevišķi nodoti šādi atkritumi: papīrs un plastmasa.

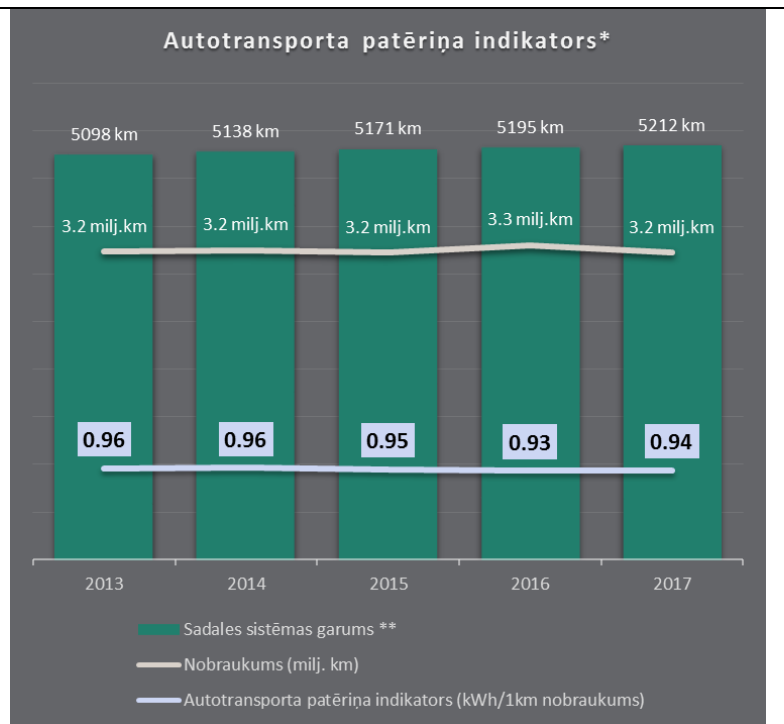
Nākotnes pasākumi

- Jaunas vides politikas izstrāde 2018. gadā.
- 2018. gadā tiks pārstrādātas zudumu aprēķinu metodikas.
- 2018. gadā tiks izstrādāts pasākumu plāns darbinieku informēšanai par energoefektivitātes jautājumiem un veikti pirmie pasākumi.
- 2018. gadā tiks pārvērtētas atkritumu šķirošanas iespējas.

Galvenie indikatori

<p>Latvijas dabasgāzes sadales sistēmā aprēķinātais metāna emisijas apjoms ir aptuveni divreiz mazāks nekā vidēji Eiropas Savienībā.</p> <p>Dabasgāzes emisija no sadales sistēmas ir neizbēgama, tādēļ par negatīvu rezultātu varētu vērtēt emisiju apjomu virs vidējā Eiropas Savienības rādītāja.</p>	<p>Metāna emisijas apjoms sadales sistēmā pret patērēto dabasgāzi</p> <table border="1"><thead><tr><th>Gads</th><th>Latvijas emisijas (GASO)</th><th>Eiropas Savienībā aprēķinātais vidējais apmērs*</th></tr></thead><tbody><tr><td>2013</td><td>0.05%</td><td>0.12%</td></tr><tr><td>2014</td><td>0.06%</td><td>0.12%</td></tr><tr><td>2015</td><td>0.06%</td><td>0.12%</td></tr><tr><td>2016</td><td>0.05%</td><td>0.12%</td></tr><tr><td>2017</td><td>0.06%</td><td>0.12%</td></tr></tbody></table> <p>*MARCOGAZ; Position Paper <i>CH4 emissions in the European Natural Gas midstream sectors</i>, 2017 (marcogaz.org)</p>	Gads	Latvijas emisijas (GASO)	Eiropas Savienībā aprēķinātais vidējais apmērs*	2013	0.05%	0.12%	2014	0.06%	0.12%	2015	0.06%	0.12%	2016	0.05%	0.12%	2017	0.06%	0.12%
Gads	Latvijas emisijas (GASO)	Eiropas Savienībā aprēķinātais vidējais apmērs*																	
2013	0.05%	0.12%																	
2014	0.06%	0.12%																	
2015	0.06%	0.12%																	
2016	0.05%	0.12%																	
2017	0.06%	0.12%																	
<p>Starp GASO energopatēriņu siltumapgādē un āra gaisa temperatūru pastāv zema korelācija, kas ir skaidrojams ar pašu laikapstākļu nepastāvību, kā arī iepriekšējos gados veiktajiem pasākumiem energoefektivitātes uzlabošanā.</p> <p>Tomēr visu pasākumu kopums liecina par to, ka GASO enerģijas patēriņš samazinās.</p>	<p>Ēku apkures un siltā ūdens patēriņš</p> <table border="1"><thead><tr><th>Gads</th><th>Vidējā temperatūra*</th><th>Ēku apkure un siltā ūdens (kWh gadā/1m²)**</th></tr></thead><tbody><tr><td>2013</td><td>3.5°C</td><td>196</td></tr><tr><td>2014</td><td>4.4°C</td><td>185</td></tr><tr><td>2015</td><td>5.0°C</td><td>204</td></tr><tr><td>2016</td><td>3.8°C</td><td>193</td></tr><tr><td>2017</td><td>4.0°C</td><td>188</td></tr></tbody></table> <p>*Vidējā gaisa temperatūra Latvijā apkures sezonā (jan.-mai. un sep.-dec.); avots: Centrālā statistikas pārvalde.</p> <p>**Iepirktais siltums 2013.-2015. gadā aprēķināts, balstoties uz 2016.-2017. gada vidējiem patēriņiem.</p>	Gads	Vidējā temperatūra*	Ēku apkure un siltā ūdens (kWh gadā/1m²)**	2013	3.5°C	196	2014	4.4°C	185	2015	5.0°C	204	2016	3.8°C	193	2017	4.0°C	188
Gads	Vidējā temperatūra*	Ēku apkure un siltā ūdens (kWh gadā/1m²)**																	
2013	3.5°C	196																	
2014	4.4°C	185																	
2015	5.0°C	204																	
2016	3.8°C	193																	
2017	4.0°C	188																	

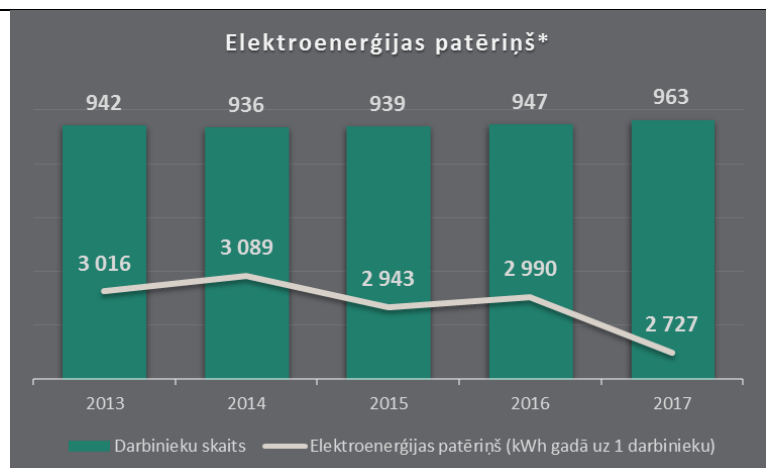
Neskatoties uz to, ka kopš 2013. gada kopējais gāzesvadu garums un klientu skaits ir nedaudz pieaudzis, kopējais autotransporta nobraukums ir mainījies minimāli, savukārt vidējais degvielas patēriņš, salīdzinot ar 2013. gadu, ir nedaudz samazinājies.

*Līdz 2017. gadam ieskaitot tirgotāju, kas veido aptuveni 10% no autotransporta daudzuma.

**Dati precizēti, salīdzinot ar Latvijas Gāzes 2016. gada pārskatu.

Kopš 2013. gada elektroenerģijas patēriņš ir samazinājies aptuveni par 10%, kas ir apliecinājums ziņojumā minēto pasākumu efektivitātei.

*Patēriņš 2013.-2017. gadā aprēķināts SSO un tirdzniecības operatorā kopā.

TEHNOLOĢIJAS

Kopējais novērtējums

GASO atbalsta jaunu un videi draudzīgu tehnoloģiju izmantošanu gan pašā dabasgāzes sadales sistēmā, gan tās funkcionēšanas nodrošināšanā.

Dabasgāzes piegādes nodrošināšanai netiek izmantoti energoresursi, jo dabasgāze no pārvades sistēmas tiek saņemta ar pietiekamu spiedienu, lai to nogādātu līdz gala patērētājam bez spiediena paaugstināšanas. Tādēļ dabasgāzes piegādes procesā galvenā loma ir tādiem tehnoloģiskajiem procesiem, kuros netiek patērēti būtiski energoresursu apjomi. Sadales sistēmas operators ilgtermiņā ir veicis ieguldījumus jaunāko tehnoloģiju un zināšanu iegūšanā, tādējādi nodrošinot efektīvu sadales sistēmas ekspluatāciju.

Riski

Ņemot vērā tehnoloģijas un procesus, kas tiek izmantotas dabasgāzes sadales sistēmā, kopumā ir zemi emisiju riski tehnoloģiju dēļ.

Mērķi

Izmantojot jaunākās tehnoloģijas un zināšanas, sadales sistēmā samazināt metāna emisiju daudzumu, remontdarbu laiku un avāriju radīto ietekmi uz vidi, cilvēkiem un īpašumu.

Palielināt dabasgāzes īpatsvaru GASO energobilancē, izmantojot to apkurē, autotransportā un koģenerācijā.

Iekšējais normatīvais regulējums

- Rīkojums par energopārvaldību.

Pasākumi

- GASO jau daudzus gadus savā darbā izmanto tādas tehnoloģijas, kas ļauj veikt gāzesvadu pieslēgumu izbūvi un remontdarbus ar nelielu dabasgāzes izplūdi atmosfērā.
- Sadales sistēmas operators daudzu gadu garumā ir pilnībā rekonstruējis dažādu kategoriju gāzes spiedienu regulējošas iekārtas, aizstājot padomju laiku ierīces ar modernām ierīcēm.
- Kopš 2011. gada sadales sistēmas operators realizē ēku ievadu mezglu rekonstrukcijas programmu, kā rezultātā ievērojami samazinās dabasgāzes noplūdes iespējas no ievadu mezgliem.
- Dabasgāzes noplūžu atklāšanai tiek izmantoti moderni gāzes noplūdes detektori, piemēram, sadales sistēmas gāzesvadu apsekošanai tiek izmantots uz automašīnas uzstādīts lāzera gāzes detektors.
- Rīgā un gandrīz visos GASO iecirkņos siltumapgādē tiek izmantota videi draudzīgā un efektīvā dabasgāze.
- Gan Rīgā, gan lielākajā daļā iecirkņu ir savas individuālās apkures katlumājas, kurās ir veikta pakāpeniska modernizācija vairāku gadu garumā, tādējādi nodrošinot energoapgādes energoefektivitāti.
- 2017. gada septembrī Rīgā, Vagonu ielas ēku kompleksā darbību uzsāka dabasgāzes koģenerācijas stacija (125 KW_{el} un 189 KW_{th}), apkures sezonā nodrošinot elektroenerģijas ražošanu pašpatēriņam (aptuveni 50% no kopējā kompleksa patēriņa, kopējo GASO elektroenerģijas iepirkumu no ārējiem avotiem samazinot par 30%) un bāzes siltuma jaudu, savukārt vasaras laikā paredzēts ražot elektroenerģiju un silto ūdeni.
- Ēku un teritoriju apgaismojumā, kas tiek izmantots pastāvīgi, ir veikta visu spuldžu nomaiņa uz energoefektīvām spuldzēm, kā arī norit pakāpeniska spuldžu nomaiņa visā GASO.
- Rīgā, Vagonu ielas ēku kompleksā plānveida tiek uzstādīti kontroles elektroenerģijas skaitītāji katrai individuālai ēkai, lai veiktu katras ēkas monitoringu un patēriņa izvērtējumu.
- GASO ilgtermiņā veic pakāpenisku ēku siltināšanu un logu un durvju nomaiņu, lai paaugstinātu ēku energoefektivitāti.
- Kopumā 52 no 217 GASO automašīnām izmanto dabasgāzi kā degvielu. Dabasgāzes izmantošana autotransportā ir ne vien efektīva no izmaksu viedokļa, bet arī būtiski pozitīva no izmešu viedokļa. Ievērojami lielāku skaitu dabasgāzes automašīnu nav iespējams nodrošināt, jo ne Rīgā, ne reģionos nav izbūvēta dabasgāzes uzpildes infrastruktūra. GASO nodrošina sava autotransporta uzpildi lokālajā GASO uzpildes stacijā, kas ir paredzēta vienīgi GASO vajadzībām.
- GASO automašīnas ir aprīkotas ar GPS un degvielas uzskaites ierīcēm, kas ir ļāvis iekonomēt patērētās degvielas daudzumu par vienu trešdaļu, jo šādi mērījumi ļauj plānot efektīvāku darbību, plānot maršrutus un individuāli sekot līdzi patēriņam.

Nākotnes pasākumi

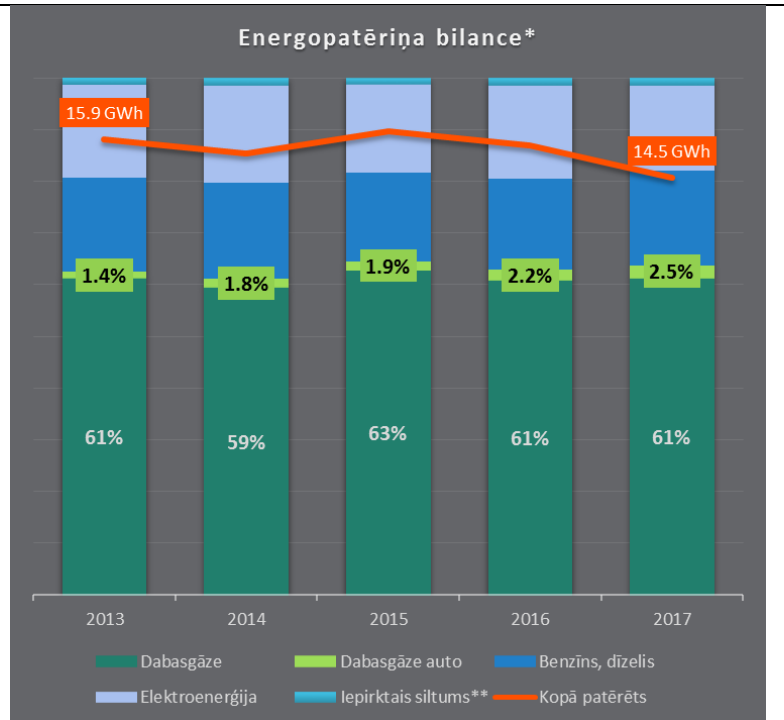
- 2018. gadā tiks izvērtēta Rīgas koģenerācijas stacijas darbība un izvērtētas iespējas uzstādīt dabasgāzes koģenerācijas stacijas GASO iecirkņos.

Galvenie indikatori

GASO redz dabasgāzi kā resursu zaļai un finansiāli efektīvai saimniekošanai, tādēļ GASO mērķtiecīgi palielina dabasgāzes izmantošanu GASO vajadzībām.

Vienlaikus GASO veic ieguldījumus arī ēku un iekārtu energoefektivitātē, kas savukārt samazina dabasgāzes patēriņa īpatsvaru.

Kopējais enerģijas patēriņš kopš 2013. gada ir samazinājies par 8%, bet dabasgāzes īpatsvars ir nedaudz pieaudzis, kas ir panākts ar dabasgāzes autotransporta iegādi.

*Enerģopatēriņš SSO un dabasgāzes tirgotājā. Pēc reorganizācijas gandrīz visa bilance paliek GASO grozā.

**Iepirktais siltums 2013.-2015. gadā aprēķināts, balstoties uz 2016.-2017. gada vidējiem patēriņiem.

PRETKORUPCIJA

Princips 10 Uzņēmumam ir jāveic pasākumi pret visām korupcijas formām, tai skaitā pret izspiešanu un kukuļdošanu.

Latvija *Transparency International* veidotajā korupcijas uztveres indeksā atrodas 40. vietā¹⁰. Kopš 2013. gada Latvija ir nedaudz uzlabojusi savu rezultātu, tomēr novērtējuma ziņā Latvija vēl joprojām atrodas tālu no TOP 15 valstīm. Lai arī indekss pēta korupciju publiskajā sektorā, tas tomēr liecina arī par iedzīvotāju kopējo attieksmi pret korupciju.

GASO neiesaistās kukuļdošanā un pauž aktīvu pozīciju klientiem, sadarbības partneriem un darbiniekiem ar KSA ziņojuma, Darbinieku ētikas kodeksa un Uzņēmējdarbības ētikas kodeksa starpniecību.

GASO piemēro iekšējo normatīvo regulējumu, kas paredz vairāku cilvēku iesaisti lēmumu pieņemšanā, tādējādi samazinot korupcijas riskus iepirkumos.

GASO kā vienīgais dabasgāzes sadales sistēmas pakalpojumu sniedzējs apzinās riskus, kas ir saistīti ar lēmumiem attiecībā uz klientiem nepieciešamās infrastruktūras izbūvi, atļauju došanu u.tml. Tādēļ GASO aktīvi darbojas, lai nepieļautu kukuļdošanu vai izspiešanu uzņēmuma darbinieku saskarsmē ar klientiem, it sevišķi sniedzot tehniskus pakalpojumus.

UZŅĒMUMA KULTŪRA, PROCEDŪRAS UN PASĀKUMI

Kopējais novērtējums

GASO kā jauns uzņēmums ir savu iekšējo standartu izstrādes procesā, tomēr vienlaikus GASO ir ieviestas konkrētas procedūras un prasības, kas novērš korupcijas riskus. Piemēram, 2018. gadā ir ieviests gan Uzņēmējdarbības ētikas kodekss, kas aptver GASO uzvedības noteikumus un prasības sadarbības partneriem, gan plāno pārstrādāt Ētikas kodeksu, kurā būs aprakstītas prasības darbiniekiem, gan plāno veikt korupcijas risku izvērtējumu.

GASO neiesaistās koruptīvos darījumos un pilnībā tādus nosoda. Vienlaikus GASO nav iesaistījies kādās specifiskās organizācijās vai pasākumos, kas būtu vērsti uz pretkorupcijas pasākumiem, jo GASO strādā regulētā vidē, kur GASO rīcību vērtē ne vien pats uzņēmums, bet arī regulators un sabiedrība un klienti kopumā.

Attiecībā uz dabasgāzes sadales pakalpojumu jomu ir minams apstāklis, ka gandrīz visi GASO pamatpakalpojumi no valsts puses ir pilnībā neregulēti, t.sk. nosakot vienotus pakalpojumu tarifus. Līdz ar to pastāv ļoti zemi riski saistībā ar koruptīviem darījumiem tieši pamatpakalpojumu sniegšanas jomā.

GASO kā sabiedrisko pakalpojumu sniedzējs attiecībā uz publiskiem iepirkumiem ievēro Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likuma prasības, kas paredz iepirkumu izsludināšanas un uzvarētāju izvēles procedūras. Iepirkumi, kas neatbilst likumā noteiktajiem apmēriem, tiek organizēti saskaņā ar detalizēti izstrādātu iekšējo regulējumu.

GASO neizmanto starpnieku kompāniju pakalpojumus, bet konsultantus un aģentus izmanto skaidriem mērķiem, kas ir definēti savstarpēji noslēgtos līgumos.

Riski

Galvenās GASO korupcijas riska jomas ir iepirkumi, kur negodprātīga uzvarētāja izvēle var atstāt negatīvas sekas uz GASO pakalpojumu cenām un attiecīgi uz tarifiem, kā arī individuāli klientiem sniegtie tehniskie pakalpojumi. Korupcija ir nopietns reputācijas risks.

¹⁰ Transparency International Corruption Perceptions Index 2017.

https://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_index_2017

Mērķi

Nodrošināt caurspīdīgumu, godīgus tarifus, nediskriminējošu rīcību, klientu kvalitatīvu apkalpošanu un labu reputāciju.

Iekšējais normatīvais regulējums

- Statūti.
- Padomes nolikums.
- Valdes reglaments.
- Iepirkumu nolikums.
- Līgumu slēgšanas kārtība.
- Ētikas kodekss.
- Uzņēmējdarbības ētikas kodekss.
- Nemateriālo ieguldījumu un pamatlīdzekļu uzskaites kārtība.

Pasākumi

- Statūtos ir noteikts, ka uzņēmumu pārstāv vismaz divi valdes locekļi.
- Statūtos, Padomes nolikumā un Valdes reglamentā ir noteiktas amatpersonas un institūcijas, kuras, balstoties uz iepirkuma līgumcenu, pieņem lēmumu par līgumu noslēgšanu.
- Saimniecisku līgumu slēgšanas procesā vienmēr tiek nodrošināta vairāku personu iesaistīšana.
- Ir izveidotas pastāvīgas un nepastāvīgas iepirkumu komisijas.
- Ir izveidota pastāvīga Nemateriālo ieguldījumu un pamatlīdzekļu norakstīšanas komisija.
- Iepirkumu atklātos konkursus GASO publicē savā interneta mājaslapā un Iepirkumu uzraudzības biroja sistēmā.
- GASO ir izveidots departaments, kurš tostarp veic pasākumus, lai novēstu korupciju saskarsmē ar klientiem.

Galvenie indikatori

GASO veiks pasākumu izvērtējuma analīzi 2018. gadā.